

Skolundersökningen om brott 2017

Om utsatthet och delaktighet i brott

Skolundersökningen om brott 2017

Om utsatthet och delaktighet i brott

Rapport 2018:15

Brå – kunskapscentrum för rättsväsendet

Myndigheten Brå verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsbekämpning och brottsförebyggande arbete, till i första hand regeringen och myndigheter inom rättsväsendet.

Publikationen finns som pdf på www.bra.se. På begäran kan Brå ta fram ett alternativt format. Frågor om alternativa format skickas till tillgangligt@bra.se

Vid citat eller användande av tabeller, figurer och diagram ska källan Brå anges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

ISSN 1100-6676
ISBN 978-91-88599-05-6
URN:NBN:SE:BRA-795

© Brottsförebyggande rådet 2018
Författare: Anna Frenzel och Sara Westerberg
Produktion: Ordförrådet AB
Omslag: Maimi Parik
Tryck: 2018 AJ E Print AB
Upplaga: 250 exemplar

Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08-527 58 400, e-post info@bra.se, www.bra.se

Denna rapport kan beställas hos bokhandeln eller hos Norstedts Juridik, 106 47 Stockholm
Telefon 08-598 191 90, e-post kundservice@nj.se
Webbadress: www.nj.se/offentligapublikationer

Förord

Ungdomsbrottslighetens omfattning och utveckling är en återkommande fråga i samhällsdebatten. Det är välkänt att många av de brott som ungdomar begår inte upptäcks och polisanmäls. Detsamma gäller de brott som ungdomar utsätts för. Självdeklarationsundersökningar är därför en värdefull källa till kunskap, både om ungdomsbrottslighetens omfattning, karaktär och utveckling, och om ungdomars utsatthet för brott.

Det övergripande syftet med Skolundersökningen om brott (SUB) är att beskriva hur vanligt det är att elever i årskurs nio uppger att de utsatts för vissa typer av brott, samt hur vanligt det är att de deltagit i olika typer av brott eller andra riskbeteenden. Sverige är ett av få europeiska länder som regelbundet har möjlighet att beskriva detta på annat sätt än enbart genom kriminalstatistik.

Rapporten vänder sig till anställda inom rättsväsendet och socialtjänsten, samt till andra som intresserar sig för ungdomsfrågor.

Rapportens författare är Anna Frenzel och Sara Westerberg, båda utredare på Brå.

Brå vill rikta ett stort tack till alla rektorer och lärare som hjälpt oss att genomföra undersökningen, och självfallet också till alla elever som delgett oss sina erfarenheter.

Stockholm i december 2018

Erik Wennerström
Generaldirektör

Thomas Hvitfeldt
Tillförordnad enhetschef

Innehåll

Sammanfattning	6
Inledning	10
Bakgrund	11
Syfte och frågeställningar	12
Metod	13
Upplägg och genomförande	13
Urval och bortfall.....	14
Tillförlitlighet och jämförbarhet.....	18
Resultatredovisning.....	20
Utsatthet för brott	23
Sammantagen utsatthet för brott.....	23
Utsatthet för misshandel	25
Utsatthet för hot	28
Utsatthet för sexualbrott	30
Utsatthet för rån	34
Utsatthet för olika former av stöld	36
Utsatthet för kränkningar via internet samt mobbning	39
Oro för att utsättas för brott.....	42

Delaktighet i brott och andra riskbeteenden.....	46
Sammantagen delaktighet i brott.....	47
Våld	48
Stöld	49
Skadegörelse	51
Narkotika	52
Andra brottsliga beteenden	53
Andra riskbeteenden	55
Delaktighet i brott i relation till olika bakgrundsfaktorer	56
Analys av metodförändringen och utveckling över tid.....	64
Utsatthet för misshandel	65
Utsatthet för stöld	66
Delaktighet i grövre våld.....	67
Delaktighet i stöld.....	69
Provat narkotika	70
Slutsatser.....	71
Referenser	72
Bilageförteckning	75

Sammanfattning¹

Det övergripande syftet med Skolundersökningen om brott är att samla in och analysera självdeklarerade uppgifter från elever i årskurs nio om deras utsatthet för brott samt delaktighet i brott och andra riskbeteenden. Årets resultat sätts i relation till resultaten från *Skolundersökningen om brott 2015* (Brå 2016a).

De brottstyper som undersöks skiljer sig något mellan utsatthet för brott och egen delaktighet i brott. När det gäller elevernas utsatthet undersöks utsatthet för olika former av stöldbrott, misshandel, hot, rån och sexualbrott. Därutöver undersöks även utsatthet för kränkningar via internet samt utsatthet för mobbning. När det gäller delaktighet i brott ställs frågor främst om delaktighet i stöldbrott, våldsbrott, skadegörelse och narkotikabrott. Därutöver undersöks även delaktighet i vissa andra brottsliga beteenden (såsom inbrott, illegal fildelning och användning av id-kort som är förfalskade eller tillhör någon annan). Dessutom undersöks delaktighet i andra typer av riskbeteenden, till exempel om man skolkat från skolan en hel dag och om man druckit sig berusad. Den referensperiod som avses, för både utsatthet och delaktighet i brott, är de senaste tolv månaderna.

Undersökningen genomförs bland elever i årskurs nio på ett urval av skolor i Sverige. Den består av en pappersenkät som eleverna anonymt fyller i under skoltid. I årets undersökning har totalt 4 268 elever medverkat.

Drygt hälften av eleverna uppger utsatthet för brott

Resultaten från Skolundersökningen om brott visar att drygt hälften (51 procent) av eleverna uppger att de utsatts för stöld, misshandel, hot, rån eller sexualbrott minst en gång under de senaste tolv månaderna. Det är en något större andel än 2015, då 47 procent uppgav att de utsatts.

¹ En engelsk version av denna sammanfattning finns på Brås webbplats, www.bra.se. Klicka där på fliken *Publikationer*, och skriv sedan in rapportnumret i sökfältet.

Totalt sett är utsatthet för brott ungefär lika vanligt bland tjejer som bland killar, även om strukturen skiljer sig åt mellan könen. Bland killar är stöld den vanligaste brottstypen, följt av misshandel, medan det bland tjejer är vanligast med sexualbrott, följt av stöld. Grövre misshandel och rån är de brottstyper som förefaller vara vanligast att eleverna har polisanmält.

Vanligt med utsatthet för brott i skolmiljön

När det gäller de platser där de tillfrågade eleverna uppger att de utsatts för brott, visar resultaten att detta ofta sker i skolmiljön. Skolmiljön är den vanligaste brottsplatsen för både lindrig och grövre misshandel, men även en stor andel av de som utsatts för sexuella kränkningar och hot uppger att händelsen inträffade i skolmiljön.

Utsatthet via internet ett utbrett problem

En stor del av eleverna uppger att de utsatts för brott via internet och sociala medier, och bland de elever som uppgett utsatthet för hot är det vanligast att detta skett via internet och sociala medier. Det finns dock tydliga könsskillnader; ungefär två av fem tjejer som utsatts för hot uppgav internet eller sociala medier som brottsplats, medan motsvarande bland killar är en av fem. Att utsättas via internet är även vanligt bland de som tvingats till att genomföra någon sexuell handling; totalt en av fem elever uppger att händelsen inträffade via internet eller sociala medier.

Även andra oönskade händelser på internet, som inte nödvändigtvis behöver utgöra brott, är vanliga bland eleverna. Exempelvis uppger mer än var fjärde tjej och nästan var femte kille att de har utsatts för kränkningar via internet, och en ungefär lika stor andel har även råkat ut för att någon lagt upp bilder eller filmklipp på dem, som de inte ville ska spridas.

Tydlig koppling mellan utsatthet för mobbning och utsatthet för brott

Ungefär fyra av tio tjejer och tre av tio killar uppger att de utsatts för mobbning. Resultaten visar på en tydlig koppling mellan utsatthet för mobbning och utsatthet för brott, då misshandel, hot, rån, våld och sexualbrott är betydligt vanligare bland de elever som upplevt mobbning, oavsett om det skett sällan, ibland eller ofta. Mönstret ser likadant ut för både tjejer och killar, och framkom även 2015.

Utsatthet för brott får stora konsekvenser

Bland de elever som uppger att de utsatts för brott är det en stor andel som undvikit aktiviteter, platser eller personer till följd av oro för att utsättas för brott. Nästan tre av fyra tjejer och ungefär hälften av de killar som uppger att de utsatts för hot menar att de medvetet undvikit vissa personer. Vidare har två av tre tjejer samt två av fem killar som utsatts för sexualbrott undvikit vissa platser. Dessutom har en stor andel av de tjejer som uppgett utsatthet för hot eller misshandel också uppgett att de hållit sig borta en hel dag från skolan på grund av oro för att utsättas för brott.

Vissa grupper av elever uppger oftare utsatthet för brott

När det gäller vilka grupper av elever i årskurs nio som uppger att de utsatts för brott finns vissa tendenser. Generellt sett uppger elever med utländsk bakgrund, elever som bor i lägenhet och elever med skilda/separerade föräldrar i större utsträckning att de utsatts för olika typer av brott. Likaså uppger en större andel elever vars föräldrar saknar universitets- eller högskoleutbildning och elever som uppger att minst en av föräldrarna saknar arbete utsatthet för brott. Även elever som uppger att familjen har svaga ekonomiska resurser uppger i högre grad att de utsatts för brott jämfört med övriga elever.

Nästan hälften av eleverna även delaktiga i brott

Precis som med utsatthet för brott är det inte heller särskilt ovanligt att elever i årskurs nio uppger delaktighet i olika typer av brott eller andra riskbeteenden. Ungefär hälften (49 procent) av eleverna uppger att de begått något brott (stöldbrott, våldsbrott, skadegörelse eller provat narkotika) vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna, vilket är på samma nivå som 2015. Andelen är något större bland killar än bland tjejer. Vanligast bland både killar och tjejer är stöldbrott, och minst vanligt är att man provat narkotika.

Samtliga fyra brottstyper är något vanligare bland killar än bland tjejer, men skillnaden mellan könen är olika stor för de olika brottstyperna. Störst skillnad syns vid våld och skadegörelse, medan minst skillnad syns vid stöld och narkotikabrott. För samtliga fyra brottstyper är det vanligast att de elever som begått brott uppger att de gjort det 1–2 gånger under de senaste tolv månaderna.

Vanligt med illegal fildelning och att planka i kollektivtrafiken

Bland de övriga brottsliga beteenden som efterfrågas i Skolundersökningen om brott är de vanligaste illegal fildelning samt att ha plankat² i kollektivtrafiken, men drygt en av fem elever har även kört bil eller mc utan körkortstillstånd. Det är en betydligt större andel killar än tjejer som uppger att de ägnat sig åt illegal fildelning eller kört motorfordon utan tillstånd, medan det är ungefär lika vanligt bland tjejer som bland killar att ha plankat i kollektivtrafiken.

Kön, föräldrarnas utbildningsnivå och familjesituation har betydelse för delaktighet i brott

Det finns flera olika bakgrundsfaktorer som samvarierar med risken att begå stöldbrott, våldsbrott eller skadegörelse eller att prova narkotika. Sambandet är starkast för killar, elever med skilda/separerade föräldrar eller elever vars föräldrar saknar universitets- eller högskoleutbildning, men sambandets tillförlitlighet varierar beroende på brottstyp. Killar har till exempel ett statistiskt säkerställt högre odds att begå våldsbrott och skadegörelse jämfört med tjejer, men inte stöld- eller narkotikabrott.

² Att ha plankat i kollektivtrafiken definieras i denna undersökning som att man har åkt buss, spårvagn, tunnelbana, pendeltåg eller tåg utan att betala.

Inledning

Hur vanligt det är att ungdomar begår brott är en kriminalpolitiskt betydelsefull fråga. Omfattningen av den faktiska brottsligheten bland unga är dock svår att bedöma fullt ut av olika skäl. En potentiell källa till kunskap om ungdomsbrottslighetens omfattning och karaktär är den registerbaserade kriminalstatistiken. Den innehåller bland annat uppgifter om personer som blivit lagförda för brott,³ men eftersom lagföringsstatistiken enbart berör vad som hänt i slutet av rättskedjan ger den en begränsad bild av ungdomsbrottsligheten.

Många brott begås dessutom utan att de upptäcks, och även om de upptäcks är det inte säkert att de anmäls och registreras. Ett flertal tidigare studier har visat att mörkertalet är stort för många typer av brott (se till exempel Brå 2018a). Även när brottet anmäls är det vanligt att man inte kan binda någon gärningsperson till brottet. Sammantaget betyder detta att långt ifrån alla gärningspersoner slutligen hamnar i den registerbaserade kriminalstatistiken. Likaså är det stora mörkertalet problematiskt vid användandet av kriminalstatistik för att studera utsatthet för brott, eftersom den registerbaserade kriminalstatistiken enbart redovisar brott som blivit polisanmälda.

Skolundersökningen om brott (SUB) bygger på självdeklarerad utsatthet för, och delaktighet i, brott bland elever i årskurs nio, och utgör en viktig källa till kunskap om ungdomars utsatthet, samt om ungdomsbrottslighetens omfattning och karaktär. Eftersom självdeklarationsundersökningar inte är beroende av registerbaserad kriminalstatistik har man möjlighet att få en bild även av brottslighet som inte kommer till rättsväsendets kännedom.

Metoden innebär att personer, oftast genom en enkät, får besvara frågor som rör deras handlande och erfarenheter. Enkäten besvaras i regel anonymt. Självdeklarationsundersökningar (regionala eller rikstäckande) har kommit att användas såväl i Sverige som i

³ Med lagföring menas att en person antingen fått en fällande dom i tingsrätt, fått ett godkänt strafföreläggande från åklagare eller meddelats åtalsunderlåtelse.

vissa andra europeiska länder, för att studera trender i brottsligheten och pröva hypoteser om varför ungdomar begår brottsliga handlingar (se till exempel Enzmann m.fl. 2018, Balvig 2011 och Salmi 2009).

I denna undersökning om brott ställs frågor främst om utsatthet för brott och egen delaktighet i brott och andra riskbeteenden, men även om relationer till föräldrar och kompisar, fritidsintressen samt inställning till olika påståenden.

Det görs idag flera periodiskt återkommande undersökningar om ungas levnadsförhållanden, och flera av de faktorer som studeras i Skolundersökningen om brott inkluderas även i liknande studier hos bland annat Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) och Stockholmsenkäten från Stockholms stad. Både CAN och Stockholms stad inkluderar elever i årskurs nio, men också elever i gymnasiets år 2.

Denna rapport fokuserar på att redovisa hur utsattheten för brott och delaktigheten i brott ser ut i olika grupper av elever i årskurs nio. Resultaten bedöms vara representativa på riksnivå. Den bakgrundsinformation som främst används i denna rapport är kön, i syfte att åskådliggöra skillnader mellan tjejers och killars utsatthet för brott och delaktighet i brott. De brottstyper som huvudsakligen undersöks vad gäller utsatthet är stöld, misshandel, hot, rån och sexualbrott. Till dem som uppgett utsatthet ställs följdfrågor om den senaste händelsen. Vad gäller delaktighet undersöks i huvudsak stöld, våld, skadegörelse och narkotikabrott. Då det är sannolikt att ungdomar även begår många andra typer av brott, gör denna undersökning inte anspråk på att mäta den totala ungdomsbrottsligheten.

I det insamlade materialet finns underlag för att undersöka i vilken mån en elevs brottsbelastning har samband med vissa faktorer och omständigheter som forskning på området ofta betonar som viktiga riskfaktorer. Viss analys av riskfaktorer vid delaktighet i brott har gjorts inför denna rapport genom särskilda statistiska analyser (multivariata logistiska regressionsanalyser). Vidare analyser kan komma att presenteras i olika fördjupningsstudier från Brå samt i extern forskning.

Bakgrund

Skolundersökningen om brott har genomförts sedan 1995. Undersökningen initierades vid kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet (Ring 1999), och har sedan 1999 genomförts på Brå. Under perioden 1995–2005 genomfördes undersökningen vart annat år. Därefter genomfördes den vart tredje år fram till 2011, för att därefter genomföras 2015 och 2017.

Frågorna utformades ursprungligen efter viss förebild av frågor som använts i ett internationellt projekt med självdeklarationsundersökningar i olika länder (Junger-Tas m.fl. 1994). Inför 2015 års undersökning gjordes dock bedömningen att flera moment och delar av undersökningen behövde ses över, för att skapa en stabil och relevant undersökning inför framtiden.⁴

De nödvändiga förändringarnas inverkan på resultatnivåerna över tid är inte närmare känd, och utifrån en försiktighetsprincip innehåller därför huvudredovisningarna i denna rapport endast jämförelser med resultat efter metodförändringen, alltså Skolundersökningen om brott (SUB) 2015, och inte med tidigare undersökningsomgångar. I rapportens avslutande kapitel görs dock vissa analyser och jämförelser med tidigare resultat och andra studier, som en vägledning för den som är intresserad av analyser av utvecklingen över längre tid.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med denna typ av undersökning är att studera utvecklingen av utsatthet för brott och delaktighet i brott över tid. Utöver detta presenteras resultat av utsattheten för brott samt delaktigheten i brott och andra typer av riskbeteenden uppdelat på olika grupper av elever i årskurs nio.

Undersökningen ska besvara följande frågeställningar:

- Hur vanligt är det att elever i årskurs nio uppger att de utsatts för brott?
- Hur har utsattheten för brott utvecklats mellan 2015 och 2017?
- Hur ser utsattheten ut för de inkluderade brottstyperna, sett till olika bakgrundsfaktorer?
- Vilka brottsplatser är vanligast förekommande vid olika typer av brott?
- Hur vanligt är det att polisanmäla olika typer av brott?
- Hur vanligt är det att elever i årskurs nio uppger att de deltagit i brott och andra riskbeteenden?
- Hur har ungdomars delaktighet i brott och andra riskbeteenden utvecklats mellan 2015 och 2017?

⁴ Se Brå 2016a och 2016b för mer information om metodförändringen.

Metod

Skolundersökningen om brott behandlar dels frågor om utsatthet för vissa typer av brott, dels frågor om delaktighet i brottslighet och andra typer av beteenden, som kan betraktas som riskbeteenden. Undersökningen, som baseras på enkäter, genomfördes i huvudsak under december 2017 och referensperioden är tolv månader för majoriteten av frågorna.

Vidare ställs även frågor om relationen till föräldrar och kompisar samt frågor om skolan.⁵ Det finns även ett flertal påståenden som eleven får ta ställning till. Mer utförlig information om urval, datainsamling, frågeinnehåll samt andra metodologiska frågor finns att läsa i den tekniska rapporten (Brå 2018b).

Upplägg och genomförande

Precis som 2015 fick SCB även 2017 uppdraget att genomföra enkätundersökningen för Skolundersökningen om brott, vilket inkluderar formgivning och utskick av enkäter samt registrering av de inkomna svaren. Enkäterna fylldes i anonymt och datainsamlingen genomfördes på plats i skolorna under mitten av november 2017 till slutet av januari 2018. De elever som var frånvarande på den lektion då läraren lät eleverna besvara enkäten gavs möjlighet att besvara enkäten i efterhand under en annan lektion, dock senast 26 januari 2018.⁶ Inför årets datainsamling översattes enkäten till engelska och arabiska. De skolor som hade behov av enkäter på något av dessa språk kunde själva ladda ned dessa enkäter via Brås webbplats.

Kvalitetsgranskning

Efter att SCB levererat datamaterialet till Brå gjordes en kvalitetsgranskning av data för att identifiera de enkäter som var alltför ofullständigt eller oseriöst ifyllda. Därefter granskades data och

⁵ Den kompletta enkäten återfinns i bilaga 3 i den tekniska rapporten (Brå 2018b).

⁶ De skolor som ännu inte svarat fick då telefonpåminnelser, vilket innebär att datainsamlingen avslutades 8 februari 2018.

resultat internt. Slutligen har hela rapporten genomgått en intern granskning före publicering. En mer detaljerad beskrivning av granskningen ges i den tekniska rapporten (Brå 2018b).

Frågeinnehåll

Skolundersökningen om brott innehåller tio olika frågeområden. Samtliga presenteras nedan (A–J). För ytterligare information om de frågor som ställs inom respektive frågeområde, se den tekniska rapporten (Brå 2018b).

- A) Frågor om eleven och elevens familj.
- B) Frågor om utsatthet för brott.
- C) Frågor om delaktighet i brott och andra riskbeteenden.
- D) Frågor om tobak, alkohol och droger.
- E) Frågor om kompisars brottslighet.
- F) Frågor om elevens relation till sina föräldrar.
- G) Frågor om skolan.
- H) Frågor om fritid och kompisar.
- I) Frågor om hur eleven mår och är som person.
- J) Frågor om hur eleven resonerar kring vissa påståenden.

Urval och bortfall

Den urvalsmetod som använts innebär att urvalet skedde i två omgångar (se tabell 1). I det första urvalet drogs ur SCB:s skolregister ett slumpmässigt urval om 402 skolor som har årskurs nio. Urvalsramen omfattade totalt 1 684 skolor, och elevpopulationen omfattade totalt 112 491 elever. Alla skolor hade inte samma sannolikhet att komma med i urvalet, utan sannolikheten var proportionell mot skolans elevantal i årskurs åtta.⁷ Detta innebär att ju fler elever en skola har, ju större är sannolikheten att skolan kommer med i urvalet. Med denna metod undviker man överrepresentation av skolor med få elever i årskurs nio. Urvalsramen delades in i sex olika landsdelar (stratum) utifrån län.⁸

I SCB:s skolregister finns uppgifter om vilka skolor som har årskurs nio. Det saknas dock uppgifter om hur många klasser skolorna har i årskurs nio, liksom om antalet elever i dessa klasser. Därför kontaktar SCB rektorerna på de utvalda skolorna via e-post. I e-posten ges instruktioner för att fylla i en webbenkät, om antalet klasser i årskurs nio, klassernas beteckning samt

⁷ Elevantalet hämtades från senaste elevinsamlingen gjord i oktober 2016, alltså avseende när eleverna gick i årskurs åtta.

⁸ Vilka län som ingår i vilket stratum framgår av tabell 1 i den tekniska rapporten (Brå 2018b).

relevantalet i respektive klass. När skolan besvarar webbenkäten innebär det att de tackar ja till att medverka i undersökningen. Totalt skickas sedan tre påminnelser ut, till den kontaktperson som skolan angett i webbenkäten, och vid behov ringer SCB därefter och påminner skolorna.

Under processen för det första urvalet visade det sig att sju av de utvalda skolorna egentligen inte hade någon klass i årskurs nio (trots att de skulle ha det enligt SCB:s skolregister) eller var specialskolor.⁹ Dessa skolor tillhörde därmed inte undersökningens målpopulation, och räknades därför som övertäckning. Detta gav en slutgiltig urvalsstorlek på 395 skolor. Av dessa var det totalt 222 skolor som besvarade webbenkäten.

Tabell 1. Urval och bortfall på skolnivå i SUB 2017.

	Antal	Andel
Antal skolor, urval 1	402	
därav		
övertäckning (specialskolor eller skolor som saknade årskurs nio)	7	
Totalt antal skolor i urval 1	395	100,0
därav		
antal skolor som besvarat webbenkäten	222	56,2
bortfall	173	43,8
Antal skolor, urval 2	222	100,0
därav		
medverkande skolor	205	92,3
bortfall	17	7,7

I det andra urvalet genomfördes ett slumpmässigt urval av en klass per skola som tackat ja till att medverka (totalt 222 skolor). Därefter skickades e-post ut till kontaktpersonen på dessa skolor, med information om vilken klass som valts ut samt instruktioner om hur datainsamlingen skulle gå till. Till dessa skolor postades även lådor med enkäter, svarskuvert och instruktionsbrev till lärarna. Två påminnelser skickades ut till skolorna, och därefter genomförde SCB även telefonpåminnelser.

Datainsamlingen pågick under mitten av november 2017 till början av februari 2018. Datainsamlingen pågick med andra ord över jullovet, men majoriteten av skolorna besvarade enkäten innan jullovet började. Av de 222 skolor som ingick i det andra urvalet (motsvarande 6 715 elever) var det 17 skolor (motsvarande 492 elever) som inte skickade in några svar. Detta innebär att 205 skolor har medverkat i SUB 2017 och således har 6 223 elever i årskurs nio fått möjligheten att besvara enkäten. Totalt

⁹ Till exempel sjukhusskolor.

svarade 4 268 elever, vilket ger en svarsfrekvens på 68,6 procent på elevnivå (se tabell 2).¹⁰

Tabell 2. Medverkande på elevnivå i urval två i SUB 2017.

	Elever		Skolor	
	Antal	Andel	Antal	Andel
Totalt antal i urval 2	6 715	-	222	-
Steg 1 – Medverkande skolor	6 715	-	222	100,0
därav				
medverkande	6 223	-	205	92,3
bortfall	492	-	17	7,7
Steg 2 – Medverkande elever	6 223	100,0	205	-
därav				
medverkande	4 268	68,6	-	-
bortfall	1 955	31,4	-	-

Andelen medverkande skolor skiljer sig till viss del mellan de olika landsdelarna (stratumen), men det går inte att se något tecken på systematiska samband mellan medverkan och landsdel.¹¹ I den landsdel där andelen medverkande skolor var högst uppgick andelen till 62,4 procent, medan den uppgick till 40,4 procent i den landsdel där andelen medverkande skolor var lägst.

De medverkande skolorna har en god geografisk spridning över landet. Svarsfrekvensen är högre bland skolor med minst respektive störst elevantal i aktuell årskurs.¹² På skolnivå är svarsfrekvensen högre i kommunala skolor än i skolor med enskild huvudman, så kallade friskolor (52,6 respektive 40,2 procent). Totalt sett går 86,1 procent av de medverkande eleverna i en skola med en kommunal huvudman, medan 13,9 procent går i en skola med en enskild huvudman. Denna fördelning är snarlik fördelningen i förra undersökningen. Detta stämmer också mycket väl överens med hur det ser ut på nationell nivå i Sverige; totalt sett går ungefär 85 procent av eleverna i grundskolan i skolor med kommunala huvudmän, medan resterande 15 procent går i skolor med enskilda huvudmän.

¹⁰ Svarsfrekvensen på elevnivå i SUB 2017 baseras på de elever som svarat på enkäten bland de som erbjudits möjligheten att delta. Detta innebär således att eleverna i de 17 skolor som inte deltog i urval två har exkluderats i beräkningen. Motsvarande siffra i SUB 2015 är 86,6 procent. Mer information om denna beräkning av bortfallet återfinns i den tekniska rapporten (Brå 2018b).

¹¹ Se tabell 1 i den tekniska rapporten (Brå 2018b).

¹² Se tabell 4 i den tekniska rapporten (Brå 2018b).

Externt bortfall

Det externa bortfallet i Skolundersökningen om brott utgörs av elever eller skolor som valts ut till undersökningen, men som inte vill eller kan delta. Det externa bortfallet kan således delas upp i två kategorier: dels på skolnivå, dels på elevnivå (se tabellerna 1 och 2).

Bortfallet på skolnivå inkluderar de skolor som fallit bort i urval ett på grund av att de inte vill delta (43,8 procent av skolorna), och de skolor som i urval två meddelat att de ska medverka, men som sedan trots detta inte medverkat (7,7 procent).

På elevnivå beräknas bortfallet på de elever i de medverkade klasserna som inte besvarat enkäten (31,4 procent). Detta bortfall beror främst på frånvarande elever, samt i vissa fall på bristande språkkunskaper. Skolorna ombeds att ge frånvarande elever möjlighet att besvara enkäten vid ett senare tillfälle. Det finns inga skillnader i svarsmönster mellan de elever som besvarade enkäten på den avsatta lektionen, och de elever som besvarade enkäten i efterhand. Majoriteten av de frånvarande eleverna kan antas vara borta på grund av sjukdom eller andra legitima orsaker. Enligt uppföljningar av bortfall som har gjorts i liknande undersökningar utgör olovligt frånvarande elever en minoritet av de frånvarande (se till exempel CAN 2017).

Nivån på elevbortfallet är i årets undersökning på ungefär samma nivå som man ofta får vid liknande skolundersökningar. Det är vanligt att bortfallet i självdeklarationsundersökningar bland elever varierar mellan 10 och 30 procent (se till exempel CAN 2017, Stockholms stad 2016 samt Aebi 2009).

I 2017 års undersökning var bortfallet 43,8 procent på skolnivå, vilket är en tydlig ökning jämfört med 2015, då motsvarande siffra var 27,6 procent. I syfte att kompensera för att urvalet inte är proportionerligt, samt för att minska bortfallets eventuella snedvridande effekt, har ett viktning förfarande som utformats av SCB använts vid resultatsammanställningen. Trots detta medför bortfallet en osäkerhet i skattningarna (se mer i den tekniska rapporten, Brå 2018b).

Internt bortfall

Det interna bortfallet handlar om att de elever som besvarar enkäten inte svarar på alla frågor. Det förekommer också att elever kryssar i flera rutor som svar på frågor där endast en ruta ska kryssas i. Det är ett generellt problem med pappersenkäter att man inte kan förhindra att respondenterna svarar på frågor de inte ska svara på, eller att de riskerar att missa att svara på frågor de ska svara på. För att undvika detta i möjligaste mån, är

det viktigt att instruktionerna i enkäten är tydliga. I analyserna inkluderas enbart de elever som, enligt vad som går att bedöma, svarat på ett korrekt sätt på den aktuella frågan. Det interna bortfallet i enkäten översteg 5 procent på 17 av de 173 frågorna. I samtliga fall handlade det om uppföljningsfrågor. De uppföljningsfrågor som har störst internt bortfall är de frågor som rör om eleverna polisanmält brott de utsatts för samt var dessa brott skett (misshandel, hot, rån och sexualbrott).

Tillförlitlighet och jämförbarhet

I urvalsundersökningar är mätfel den felkälla som har störst betydelse, och i vilken utsträckning undersökningens resultat ger en korrekt bild av verkligheten beror främst på mätfelens omfattning. Mätfelen i denna undersökning orsakas främst av frågeformulärets utformning och omständigheterna vid tidpunkten för datainsamlingen. Exempelvis är det svårt att, genom pappersenkäter, kontrollera att respondenten följer instruktionerna i enkäten och svarar på de frågor som ska besvaras. När det gäller omständigheterna vid tidpunkten för datainsamlingen är även dessa svåra att kontrollera, eftersom datainsamlingen sker på lektioner där det är läraren som delar ut enkäten. För att i möjligaste mån kontrollera hur ifyllandet av enkäterna i klassrummen går till, ges lärarna tydliga instruktioner för hur de ska gå tillväga.

En annan felkälla kan vara att eleverna har svårt att minnas om deras utsatthet för brott eller egen delaktighet i brott skett under de senaste tolv månaderna, vilket är den referensperiod som används i denna undersökning. Detta innebär att händelser som egentligen inte ska vara med i undersökningen kan råka ingå, samt att händelser som borde ingå inte gör det.

Utöver dessa möjliga felkällor finns det även risk för under- och överrapportering. Underrapportering innebär att svarspersonerna väljer att inte uppge de handlingar som de har begått, eller att de inte uppger att de varit utsatta trots att så är fallet. Överrapportering innebär att de svarande uppger att de begått handlingar som de egentligen inte begått, eller att de uppger utsatthet trots att de inte varit utsatta.

Det är troligt att utsattheten för brott underrapporteras, eftersom undersökningen innehåller frågor om känsliga händelser som utsatta elever kanske inte vill berätta om. När det gäller rapportering av delaktighet i brott är det möjligt att denna både över- och underrapporteras. Att delaktigheten i brott underrapporteras kan till exempel bero på att eleven inte litar på anonymiteten i undersökningen eller på att eleven ger svar som de uppfattar som socialt önskvärda. Att delaktigheten i brott överrapporteras kan till exempel bero på att eleven ger svar som de uppfattar som ko-

miska, men även här kan det handla om att ge socialt önskvärda svar i förhållande till hur eleven tror att till exempel kompisarna svarar.

Det är också viktigt att ha i åtanke att det är eleverna själva som definierar vilka typer av händelser de anser ska inkluderas när de besvarar enkäten. En situation som en elev skulle definiera som utsatthet för till exempel misshandel, kanske en annan elev inte skulle betrakta som en misshandel, utan mer som ”skojbråk” mellan kompisar eller bråk mellan syskon. Vissa elever inkluderar alltså dessa typer av bråk när de besvarar frågeformuläret, medan andra inte räknar med dem. Detta framkom i en avhandling där elever blivit intervjuade om hur de tolkar frågorna i Skolundersökningen om brott (Andersson 2011). I samma avhandling framkom också att det finns skillnader i vad eleverna räknar som en stöld från skola. Vissa betraktar det som en stöld om man tar med sig pennor och sudd hem, medan andra elever snarare tolkar frågan som att det handlar om stöld från lärare och klasskompisar. Ett annat exempel är frågan om eleven hotat någon med våld eller vapen för att få pengar eller andra värdesaker. Här visar avhandlingen att vissa elever skulle inkludera om man knuffat till en klasskompis lätt för att få en mindre sak (till exempel en cigarett eller godis), medan andra elever inte skulle räkna med denna typ av händelse.

Trots dessa felkällor anses självdeklarationsundersökningar ge förhållandevis tillförlitliga resultat (Thornberry och Krohn 2000, Junger-Tas och Marshall 1999). Denna bedömning baseras på att forskare jämfört självrapportade data med andra former av data, som till exempel registrerad brottslighet, kamratomdömen, föräldraomdömen, skolomdömen och drogtester (se till exempel Agnew 2009 eller Sampson och Laub 1993). Flera studier har funnit tydliga samband mellan självrapporterad brottslighet i tonåren och mått på registrerad kriminalitet i vuxen ålder (se till exempel Farrington 2003 och Chinapah 2000).

Ovan nämnda felkällor har stor betydelse för skattningarna av utsatthet och delaktighet i brott för specifika år. Exakta nivåer bör därför tolkas med viss försiktighet, men eftersom felkällorna anses vara mer eller mindre konstanta över tid bör resultaten för utvecklingen sett över flera år inte påverkas i lika stor utsträckning.

Jämförbarhet med tidigare SUB

Årets undersökning är fullt jämförbar med SUB 2015. På grund av de ändringar som gjordes inför SUB 2015 är det dock svårt att jämföra de två senaste undersökningarna med tidigare års undersökningar. Av denna anledning görs jämförelser över tid enbart

mellan de två senaste undersökningarna. Resultaten från dessa två undersökningar sätts dock i relation till tidigare år, samt andra undersökningar som tangerar liknande frågeområden, i det sista kapitlet i rapporten. Där förs även ett resonemang om varför det är svårt att göra jämförelser bakåt i tiden.

Resultatredovisning

I nästföljande kapitel redovisas elevens utsatthet för brott under de senaste tolv månaderna. Därefter följer ett kapitel som handlar om elevernas egen delaktighet i brott och andra riskbeteenden under de senaste tolv månaderna. Rapporten avslutas med ett kapitel där resultaten sätts i relation till tidigare resultat samt resultat från andra undersökningar.

I de fall då totalsiffror över olika former av utsatthet för brott och delaktighet i brott redovisas, ingår samtliga elever, även de som angett *Annan könstillhörighet* på den inledande frågan om elevens kön. Dessa elever ingår dock inte i de analyser som är uppdelade på tjejer och killar, på grund av att de till antalet är för få för att särredovisas.

Andelar under 5 procent redovisas i texten med en decimal, medan andelar på 5 procent eller större avrundas till närmaste heltal. Avrundning av procenttal i tabellerna innebär i vissa fall att svarsandelarna inte summerar till exakt 100 procent. När värdet 0 förekommer i en tabell innebär det att procenttalet har avrundats till 0, det vill säga att svarsalternativet har angetts av minst en svarande elev, men av mindre än 0,05 procent i respektive redovisningsenhet. I de fall ingen elev angett ett svarsalternativ anges detta med ett streck (-) i tabellen.

I resultatdelen för utsatthet används begreppet *misshandel*, medan begreppet *våld* används i resultaten över delaktighet. Detta beror på att begreppen innefattar väldigt olika typer av händelser. Misshandel (i denna undersökning) innefattar de elever som uppger att någon med avsikt slagit eller sparkat dem så hårt att det gjort ont, eller så att eleven behövt uppsöka sjukvård. Våld, däremot, är ett samlingsbegrepp för olika typer brott som kan kopplas till våld, exempelvis misshandel, men också om eleven har burit kniv eller hotat någon annan med våld för att få pengar eller anda värdesaker.

Redovisningsgrupper

Redovisningsgrupperna används huvudsakligen för att beskriva skillnader mellan olika grupper. I rapporten genomförs dock även särskilda statistiska analyser, vilka redogör för vilken effekt olika

bakgrundsfaktorer har på utsatthet för brott och delaktighet i brott.

Den främsta redovisningsgrupp som används i denna rapport är kön, för att åskådliggöra skillnader mellan tjejers och killars utsatthet för brott och delaktighet i brott. Utöver kön redovisas resultaten även utifrån svensk eller utländsk bakgrund, bostadstyp, om föräldrarna är skilda/separerade, föräldrarnas utbildning, föräldrarnas sysselsättning samt familjens ekonomiska resurser. I tabell 3 redovisas totalt antal individer som medverkat i undersökningen, samt hur de fördelar sig inom respektive redovisningsgrupp.

Tabell 3. Totalt antal medverkande elever i SUB 2017, samt andel (%) medverkande elever uppdelat på olika redovisningsgrupper.

Antal medverkande elever (n)	4 268
Andel medverkande elever (n)	100,0
Redovisningsgrupp	
Kön	
Tjej	48,3
Kille	50,1
Annan könstillhörighet*	1,6
Svensk/utländsk bakgrund	
Svenskfödd med minst en svenskfödd förälder	75,7
Svenskfödd med båda föräldrarna utrikesfödda	9,9
Utrikesfödd	14,4
Bostadstyp	
Hus	71,0
Lägenhet	26,7
Annat**	2,4
Föräldrar skilda/separerade	
Nej	69,9
Ja	30,1
Föräldrarnas utbildning	
Ingen av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	21,3
En av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	20,9
Båda föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	57,8
Föräldrarnas sysselsättning	
Båda föräldrarna har arbete	82,0
Minst en förälder saknar arbete	18,0
Familjens ekonomiska resurser	
Ej svaga ekonomiska resurser	95,1
Svaga ekonomiska resurser	4,9

* Denna kategori inkluderas i analyserna över samtliga elever, men inte i analyserna som är uppdelade på tjejer och killar. Kategorin inkluderas inte heller i regressionsanalyserna.

** Denna kategori inkluderas inte i regressionsanalyserna.

Samtliga uppgifter om ovan nämnda redovisningsgrupper inhämtas genom enkätfrågor som eleverna får besvara. Detta innebär att Brå inte inhämtar några registeruppgifter i denna undersökning.

Till följd av ändrade bestämmelser hos SCB gällande personuppgifter, har det i årets undersökning inte varit möjligt att samla in information om kommuntillhörighet.

Särskilda statistiska analyser

Resultaten i denna rapport redovisas i tabeller och figurer som baseras på analyser av relationen mellan två variabler. I kapitlet som behandlar egen delaktighet i brott i relation till olika bakgrundsfaktorer används dock även multivariata logistiska regressionsanalyser, för att studera hur de olika bakgrundsfaktorerna påverkar delaktighet i brott. Med hjälp av regressionsanalyser kan man se om effekten av en viss bakgrundsfaktor kvarstår när effekten av andra bakgrundsfaktorer rensats bort. Ett exempel på detta är att föräldrarnas sysselsättning kan se ut att samvariera med till exempel elevens delaktighet i brott, men eftersom föräldrarnas sysselsättning även samvarierar med föräldrarnas utbildningsnivå går det inte att avgöra hur mycket dessa bakgrundsfaktorer individuellt samvarierar med delaktighet i brott. Med hjälp av en multivariat logistisk regressionsanalys kan man se om effekten av till exempel föräldrarnas sysselsättning kvarstår när man har rensat bort effekten av föräldrarnas utbildningsnivå.

Beslutet att enbart använda dessa analyser för delaktighet i brott bygger på bedömningen att delaktighet i brott är en mer komplex fråga, och att det finns skäl att anta att svaren inte alltid är lika tillförlitliga som svaren gällande utsatthet för brott. Syftet med analysen är därför att visa på den komplexitet som omgärdar delaktighet i brott, snarare än att studera orsakssamband.

Utsatthet för brott

I detta kapitel redovisas resultaten om elevernas utsatthet för brott under de senaste tolv månaderna. Frågorna i undersökningen tar upp utsatthet för misshandel, hot, sexualbrott, rån, stöld samt kränkningar via internet. För samtliga dessa typer av brott, förutom kränkningar via internet, ställs även följdfrågor om var den senaste händelsen inträffade och om den blev polisanmäld. Utöver frågorna om brott ställs även en fråga om utsatthet för mobbning.

Först redovisas den sammantagna utsattheten för brott bland eleverna. Därefter följer en mer detaljerad redovisning av respektive brottstyp. I slutet av kapitlet redogörs även för elevers oro för att utsättas för brott. Resultaten redovisas i möjligaste mån uppdelat på kön, utom då antalet svarande elever varit för litet, vilket varit fallet vad gäller utsattheten för rån, för grövre misshandel, samt för de elever som uppger att de tvingats genomföra sexuella handlingar.

I detta kapitel jämförs den senaste undersökningens resultat endast med 2015 års resultat. I rapportens avslutande kapitel görs även vissa analyser och jämförelser med tidigare resultat och andra studier om utsatthet för brott.

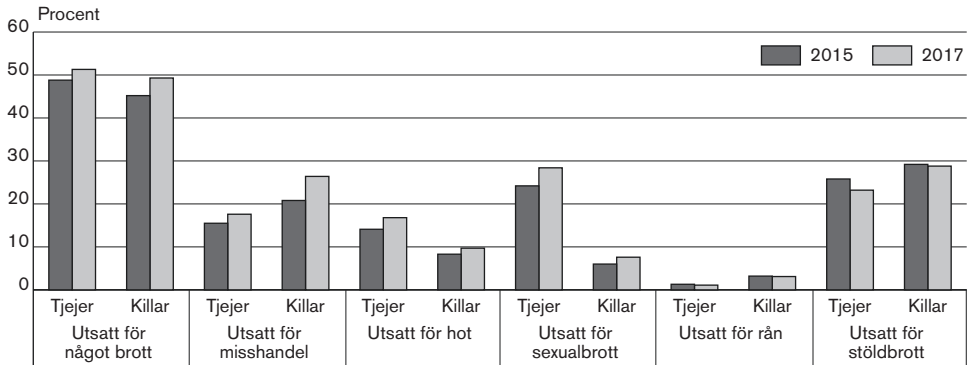
Sammantagen utsatthet för brott

Totalt uppger 51 procent av eleverna att de har utsatts för någon av de efterfrågade brottstyperna under de senaste tolv månaderna. Det är en något större andel än 2015, då 47 procent uppger att de utsatts (se tabell B1.1 i bilaga 1).

Stöldbrott är den typ av brott som störst andel uppger sig ha utsatts för (26 procent), följt av misshandel (23 procent), sexualbrott (18 procent), hot (14 procent) och rån (2,5 procent). Jämfört med 2015 är det en något större andel som uppgett att de utsatts för misshandel, sexualbrott och hot, medan stöldbrotten har minskat något och rån ligger på samma nivå (se tabell B1.1 i bilaga 1). Definitionen av respektive typ av brott framgår längre fram i detta kapitel.

Utsattheten totalt sett är ungefär lika stor bland tjejer som bland killar (se figur 1). Däremot uppger killar i störst utsträckning att de blivit utsatta för stöld, följt av misshandel, medan det bland tjejer är vanligast att uppge utsatthet för sexualbrott, följt av stöld. Resultaten skiljer sig åt från 2015, då stöldbrott uppgavs vara den vanligaste brottstypen bland både tjejer och killar.

Figur 1. Andel elever som uppger att de utsatts för olika typer av brott under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för kön. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.¹³

När det gäller utsatthet för sexualbrott visar resultaten på stora skillnader mellan tjejer och killar: 28 procent av tjejerna uppger utsatthet för sexualbrott 2017, medan motsvarande siffra bland killarna är drygt 8 procent. Det finns stora könsskillnader även vad gäller hot, som tjejer uppger sig vara mer utsatta för (17 jämfört med 10 procent), och misshandel, som fler killar uppger sig ha utsatts för (26 procent jämfört med 18 procent bland tjejer).

Att utsatthet för kränkningar via internet samt utsatthet för mobbning inte redovisas i figur 1 ovan beror på att dessa undersökningsfrågor är formulerade på ett annorlunda sätt jämfört med frågorna om utsatthet för misshandel, hot, sexualbrott, rån och stöldbrott.

Utsatthet i relation till olika bakgrundsfaktorer

När man sätter utsattheten i relation till olika bakgrundsfaktorer framkommer vissa tydliga mönster (se tabell B1.1 i bilaga 1). Ett är att den andel som uppger sig ha utsatts för brott är större bland utrikesfödda elever än bland svenskfödda elever. Detta framkom även 2015, men då var andelen utsatta något större bland svenskfödda med utrikesfödda föräldrar. Resultaten 2017 visar att det i störst utsträckning är utrikesfödda som uppger

¹³ I tabell B1.1 i bilaga 1 redovisas den totala andelen elever som uppger utsatthet för respektive brottstyp.

utsatthet för de flesta brottstyper, men att utsatthet för sexualbrott uppges oftare bland svenskfödda med minst en svenskfödd förälder, och utsatthet för hot lika ofta bland svenskfödda med utrikesfödda föräldrar som bland utrikesfödda.

Man ser också att elever som bor i lägenhet och elever som har skilda/separerade föräldrar uppges en högre utsatthet överlag, jämfört med elever som bor i hus och elever vars föräldrar inte är skilda/separerade. Detsamma gällde 2015. Däremot uppges utsatthet för sexualbrott 2017 i mindre utsträckning bland boende i lägenhet än bland boende i hus.

Utsatthet för brott är även vanligare bland de elever vars föräldrar saknar universitets- eller högskoleutbildning, vilket skiljer sig från 2015, då andelen utsatta var större bland elever med endast en förälder med sådan utbildning. Andelen utsatta för sexualbrott och hot 2017 är dock störst bland elever med endast en utbildad förälder.

Elever med minst en arbetslös förälder uppges i större utsträckning utsatthet för samtliga brottstyper (förutom sexualbrott) jämfört med elever som uppges att båda föräldrarna har arbete. Detta framgick även i mätningen 2015.

Slutligen ser man även att elever som uppges att familjen har svag ekonomi¹⁴ uppges högre grad av utsatthet än elever som uppges att familjen inte har det. Detta gäller för samtliga typer av brott i undersökningen och mönstret är detsamma som i 2015 års undersökning.

Utsatthet för misshandel

För att belysa omfattningen av utsatthet för lindrig respektive grövre misshandel bland elever i årskurs nio ställs följande frågor:

Lindrig misshandel:

Under de senaste 12 månaderna, har någon med avsikt slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld så att du fick ont, men inte behövde söka sjukvård?

Grövre misshandel:

Under de senaste 12 månaderna, har någon med avsikt slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld så att du skadades så mycket att du blev tvungen att besöka sjuksköterska/ sjuksyster, läkare eller tandläkare?

Totalt visar Skolundersökningen om brott 2017 att nästan 23 procent av eleverna uppges att de blivit utsatta för något

¹⁴ Informationen om familjens ekonomiska situation är baserat på ett index som skapats utifrån tre frågor om familjens ekonomi. Mer information finns att läsa i den tekniska rapporten (Brå 2018b)

misshandelsbrott under de senaste tolv månaderna (tabell 4), vilket innebär en ökning med 4 procentenheter jämfört med 2015. Resultaten visar också att 21 procent av eleverna uppger sig ha blivit utsatta för lindrig misshandel, medan 4,3 procent uppger utsatthet för grövre misshandel. Jämfört med 2015 har andelen utsatta för lindrig misshandel ökat (från 17 till 21 procent), medan andelen utsatta för grövre misshandel är på samma nivå som 2015.

Tabell 4. Andel elever som uppger att de utsatts för misshandel under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för kön och typ av misshandel. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

	Tjejer		Killar		Totalt	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Utsatt för något misshandelsbrott	15,5	17,6	20,8	26,4	18,6	22,6
Lindrig misshandel	14,5	16,7	19,1	24,1	17,1	20,9
<i>därav utsatt 1 gång</i>	6,6	7,5	8,5	9,6	7,7	8,6
<i>därav utsatt 2 gånger eller fler</i>	7,9	9,3	10,6	14,5	9,4	12,2
Ej utsatt	85,5	83,3	80,9	75,9	82,9	79,1
Grövre misshandel	3,4	2,5	4,5	5,0	4,2	4,3
<i>därav utsatt 1 gång</i>	2,5	2,0	2,5	3,5	2,6	2,9
<i>därav utsatt 2 gånger eller fler</i>	0,9	0,6	2,0	1,6	1,6	1,4
Ej utsatt	96,6	97,5	95,5	95,0	95,8	95,7

Vid en jämförelse mellan tjejer och killar ser man att andelen utsatta är större bland killarna, vad gäller både lindrig och grövre misshandel. Jämfört med 2015 är det framför allt andelen killar utsatta för lindrig misshandel som har ökat. Även andelen tjejer som uppger att de utsatts för lindrig misshandel har ökat något, medan andelen tjejer utsatta för grövre misshandel har minskat något.

Bland både tjejer och killar är det vid lindrig misshandel vanligast att utsättas två gånger eller fler, medan det vid grövre misshandel är vanligast att utsättas en gång. Detta mönster framkom även 2015.

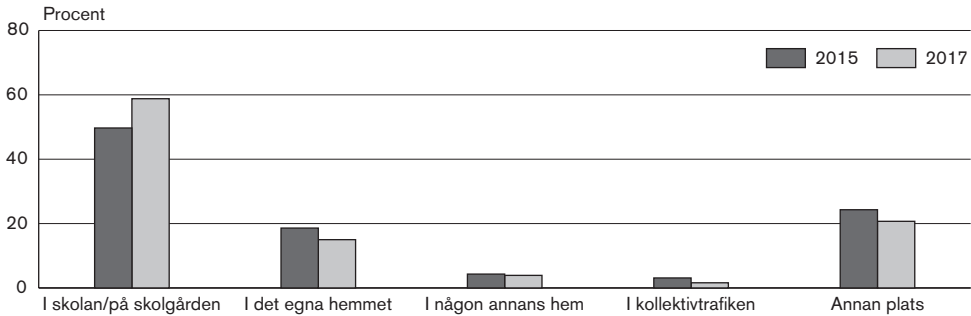
Brottsplats vid misshandel

Att utsättas i skola eller på skolgården är vanligast bland de som uppgett utsatthet för lindrig misshandel, men också vid grövre misshandel (59 respektive 42 procent, se figur 2a och 2b). Bland utsatta för grövre misshandel är det dock en stor andel elever som uppger att det skett på en annan, ospecificerad, plats (35 procent). Det kan handla om misshandel utomhus, i samband med fritidsaktiviteter eller liknande.

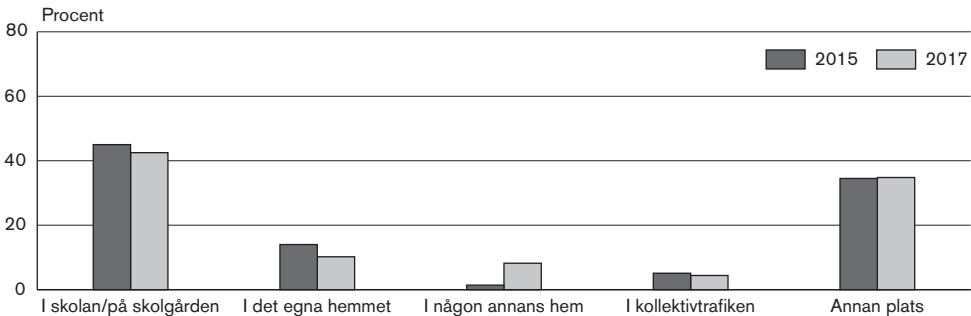
Jämfört med 2015 är resultaten från 2017 likartade för både lindrig och grövre misshandel, men andelen som uppgett att de

utsatts för lindrig misshandel i skolan eller på skolgården har ökat (med 9 procentenheter), och detsamma gäller lindrig misshandel i någon annans hem (7 procentenheter).

Figur 2a. Brottspplatsen för den senaste misshandeln under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för lindrig misshandel. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

Figur 2b. Brottspplatsen för den senaste misshandeln under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för grövre misshandel. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

Tydligast könsskillnad finns bland de som uppger att de utsatts för lindrig misshandel i det egna hemmet, eftersom detta är betydligt vanligare bland tjejer (26 procent) än bland killar (7 procent).

Eftersom det är få elever som utsatts för grövre misshandel är underlaget för litet för att beskrivas uppdelat på både kön och brottsplats.

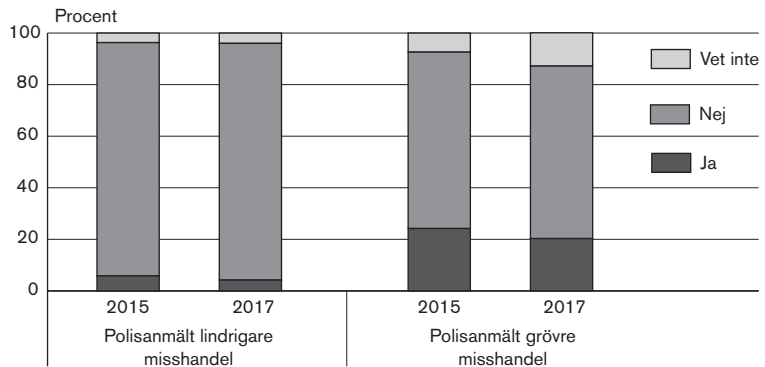
Polisanmäld misshandel

Det är betydligt vanligare att eleverna uppger att de polisanmält grövre misshandel än att de polisanmält lindrig misshandel (figur 3). Totalt uppger ungefär 20 procent av eleverna som utsatts för grövre misshandel att den senaste händelsen blev polisanmäld. Motsvarande andel för lindrig misshandel är

4,2 procent. Jämfört med 2015 har andelen som polisanmält händelsen minskat något, vid både lindrig och grövre misshandel (med 2 respektive 4 procentenheter).

Bland de som utsatts för grövre misshandel är det något vanligare att eleverna inte vet om en polisanmälan har gjorts. Denna andel är dessutom större 2017 än 2015 (13 jämfört med 7 procent).

Figur 3. Andel av dem som uppger att de utsatts för misshandel under de senaste tolv månaderna som även uppger att den senaste händelsen polisanmäls. Särredovisning för typ av misshandel. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

Andelen som uppger att de har polisanmält lindrig misshandel är något större bland tjejer (5 procent) än bland killar (3,6 procent). Underlaget för grövre misshandel är däremot för litet för att beskrivas uppdelat på både kön och om polisanmälan gjorts.

Utsatthet för hot

För att undersöka hur vanligt det är att elever utsätts för hot ställs följande fråga:

Har du under de senaste 12 månaderna blivit hotad så att du känt dig allvarligt rädd?

Totalt uppger drygt 14 procent av eleverna att de utsatts för hot minst en gång under de senaste tolv månaderna, vilket är en ökning med 3 procentenheter jämfört med 2015 (tabell 5). När man jämför tjejers och killars utsatthet ser man att det är en betydligt större andel av tjejerna som uppger att de blivit utsatta för hot, vilket framgick även i 2015 års undersökning. Drygt 17 procent av tjejerna och drygt 10 procent av killarna uppger att de blivit utsatta för hot under de senaste tolv månaderna.

Tabell 5. Andel elever som uppger att de utsatts för hot under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för kön. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

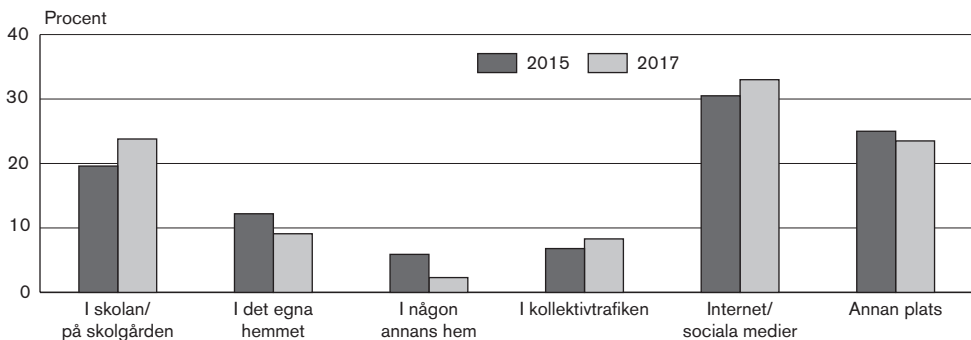
	Tjejer		Killar		Totalt	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Utsatt för hot	14,1	16,8	8,4	9,7	11,3	13,6
därav utsatt 1 gång	9,1	11,3	6,2	7,0	7,6	9,3
därav utsatt 2 gånger eller fler	5,0	5,5	2,2	2,7	3,7	4,3
Ej utsatt	85,9	83,2	91,6	90,3	88,7	86,4

Av de som utsatts är det en relativt stor andel som uppger att de blivit utsatta två gånger eller fler under perioden, framför allt bland tjejerna. Jämfört med 2015 ser mönstret likartat ut, dock härrör ökningen av andelen utsatta för hot 2017 främst från en ökad andel tjejer som uppger att de utsatts en gång.

Brottsplats vid hot

Bland de som uppger att de utsatts för hot är det vanligast att det skett via internet/sociala medier (33 procent), och annars i skolan eller på skolgården (24 procent) alternativt annan ospecificerad plats (23 procent, se figur 4). Jämfört med 2015 är det framför allt hot i skolan eller på skolgården som har ökat (med 4 procentenheter), medan hot i det egna hemmet eller i någon annans hem har minskat (med 3 respektive 4 procentenheter).

Figur 4. Brottsplatsen för det senaste hotet under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

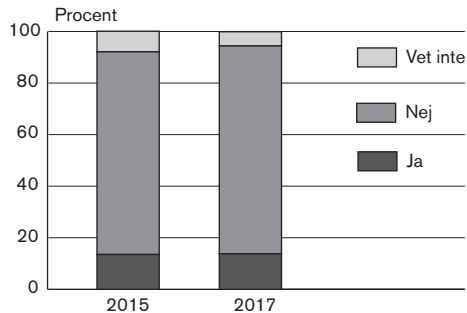

Störst skillnader mellan tjejer och killar finns bland de som uppger att de utsatts för hot via internet/sociala medier, där andelen utsatta är störst bland tjejer (39 jämfört med 25 procent), och hot på annan ospecificerad plats, där andelen är störst bland killar (29 procent bland killar och 19 procent bland tjejer).

Polisanmälda hot

Totalt uppger 14 procent av eleverna som utsatts för hot under de senaste tolv månaderna (2017) att den senaste händelsen polisanmäldes, vilket är på samma nivå som 2015.

Figur 5. Andel av dem som uppger att de utsatts för hot under de senaste tolv månaderna som även uppger att den senaste händelsen polismälts. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

Nästan 6 procent uppger att de inte vet om händelsen polisanmäldes, och jämfört med 2015 har denna andel minskat med drygt 2 procentenheter. Minskningen beror främst på en minskning bland killar (från 13 till 3,5 procent), och istället har en ökning skett av andelen killar som uppger att de inte polisanmält brottet (från 72 till 82 procent).

Utsatthet för sexualbrott

För att undersöka förekomsten av sexualbrott ställs följande två frågor:

Sexuella kränkningar:

Har någon tafsat eller tagit på dig på ett sexuellt sätt fast du inte ville det under de senaste 12 månaderna?

Sexuell handling genom tvång:

Har du blivit tvingad till att göra något som du upplevde som sexuellt under de senaste 12 månaderna?

Det är känsligt att ställa frågor om utsatthet för sexualbrott till ungdomar, och frågorna måste därför vara formulerade på ett sådant sätt att eleverna själva får definiera vad de upplever som sexuellt kränkande. Det är dock viktigt att notera att resultaten därmed kan innefatta ett brett spektrum av brott – allt från lindrigare till grövre sexualbrott. Eftersom det kan vara känsligt för någon som utsatts att besvara frågor om sexualbrott, är det samtidigt inte troligt att undersökningen fångar in alla de händelser som den avsett att mäta.

Totalt uppger drygt 18 procent av eleverna att de utsatts för något sexualbrott under de senaste tolv månaderna, vilket är en ökning med 3 procentenheter sedan 2015 (tabell 6). Ökningen från 2015 beror på en ökning av andelen utsatta, både bland de elever som uppger utsatthet för sexuella kränkningar och bland de elever som uppger att de blivit tvingade att genomföra någon sexuell handling.

Drygt 17 procent av eleverna uppger att de utsatts för sexuella kränkningar, alltså att någon tafsats eller tagit på dem minst en gång under de senaste tolv månaderna, medan 5 procent uppger att de vid minst ett tillfälle blivit tvingade till någon sexuell handling.

Tabell 6. Andel elever som uppger att de utsatts för sexualbrott under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för kön och typ av sexualbrott. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

	Tjejer		Killar		Totalt	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Utsatt för något sexualbrott	24,2	28,4	6,0	7,6	15,2	17,8
Sexuella kränkningar	23,3	27,0	5,1	7,1	14,2	16,9
<i>därav utsatt 1 gång</i>	12,3	12,0	2,4	2,5	7,2	7,0
<i>därav utsatt 2 gånger eller fler</i>	11,0	15,1	2,7	4,7	7,0	9,9
Ej utsatt	76,7	73,0	94,9	92,9	85,8	83,1
Sexuell handling genom tvång	6,0	8,3	1,6	1,5	3,9	5,0
<i>därav utsatt 1 gång</i>	3,4	5,1	0,8	0,7	2,1	2,9
<i>därav utsatt 2 gånger eller fler</i>	2,6	3,2	0,8	0,9	1,8	2,1
Ej utsatt	94,0	91,7	98,5	98,5	96,1	95,0

Det finns tydliga skillnader i utsatthet mellan tjejer och killar. Totalt uppger drygt var fjärde tjej (27 procent) att någon utsatt henne för sexuella kränkningar minst en gång under de senaste tolv månaderna, medan motsvarande andel för killar uppgår till drygt 7 procent. Jämfört med 2015 är det en ökning med 4 procentenheter bland tjejer och 2 procentenheter bland killar. Bland de som uppger sig ha utsatts för sexuella kränkningar 2017 är det dessutom vanligast att utsättas två gånger eller fler, och detta särskilt bland killarna, där andelen som utsatts två gånger eller fler är nästan dubbelt så stor jämfört med den andel som utsatts endast en gång (4,7 respektive 2,5 procent).

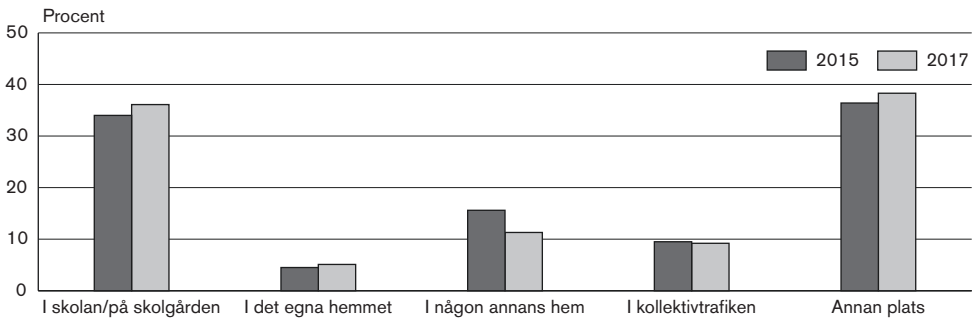
Även när det gäller de elever som uppger att de blivit tvingade att genomföra någon sexuell handling ser man skillnader i utsatthet mellan tjejer och killar; 8 procent av tjejerna respektive 1,5 procent av killarna uppger att de tvingats till detta. Bland killar är andelen på samma nivå som 2015, medan andelen bland tjejer har ökat med 2 procentenheter.

Brottsplats vid sexualbrott

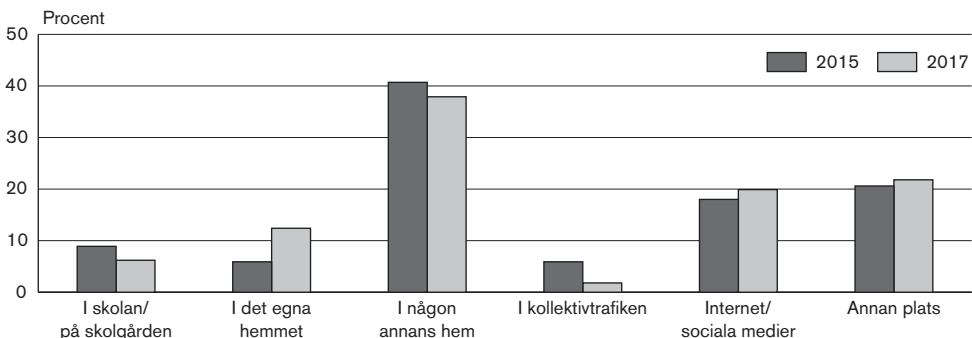
Den vanligaste brottsplatsen vid sexualbrott varierar beroende på om händelsen har inneburit sexuella kränkningar eller sexuell handling genom tvång (figur 6a och 6b). Bland de som uppger att de utsatts för sexuella kränkningar är det absolut vanligast att brottet skett på en ospecificerad plats (38 procent), alternativt i skolan eller på skolgården (36 procent). Bland elever som uppger att de tvingats till sexuell handling är den vanligaste brottsplatsen däremot någon annans hem (38 procent), och därutöver utgör internet och sociala medier¹⁵ en stor andel av svaren (20 procent).

Jämfört med 2015 har de som uppgett att de utsatts för sexuella kränkningar i någon annans hem minskat med 5 procentenheter, medan resultaten för resterande platser är likartad. Även andelen som uppgett att de tvingats till någon sexuell handling i någon annans hem har minskat med 3 procentenheter, medan andelen utsatta i det egna hemmet har ökat med 6 procentenheter.

Figur 6a. Brottsplatsen för det senaste sexualbrottet under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för sexuella kränkningar. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

Figur 6b. Brottsplatsen för det senaste sexualbrottet under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för sexuell handling genom tvång. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

¹⁵ Svarsalternativet internet/sociala medier finns bara för frågan om man tvingats genomföra någon sexuell handling, och inte för frågan om utsatthet för sexuella kränkningar.

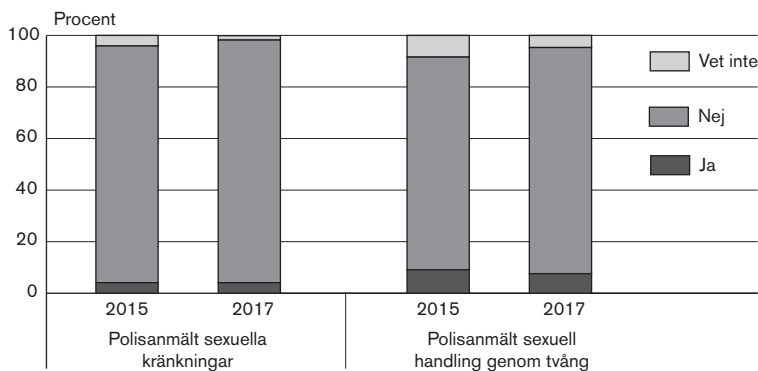
Bland de som uppgett utsatthet för sexuella kränkningar är det en betydligt större andel killar än tjejer som uppger att händelsen skett i skolan eller på skolgården (74 jämfört med 25 procent), medan det är en betydligt större andel tjejer som uppgett att brottet skett på någon annan ospecificerad plats (46 procent bland tjejer jämfört med 13 procent bland killar). Notera dock att resultaten för killar är behäftade med något större osäkerhetsmarginaler än för tjejer, eftersom antalet utsatta killar är betydligt mindre.

Eftersom det är få elever som uppger att de tvingats till att genomföra någon sexuell handling är underlaget för litet för att beskrivas uppdelat på både kön och brottsplats.

Polisanmälda sexualbrott

Av de som utsatts för sexualbrott under de senaste tolv månaderna är det väldigt få elever som uppger att händelsen polisanmäldes (figur 7). Totalt uppger drygt 8 procent av de elever som tvingats genomföra någon sexuell handling att den senaste händelsen polisanmäldes, medan motsvarande siffra för de som uppger att de utsatts för sexuella kränkningar uppgår till 4,1 procent.

Figur 7. Andel av dem som uppger att de utsatts för sexualbrott under de senaste tolv månaderna som även uppger att den senaste händelsen polisanmäldes. Särredovisning för typ av sexualbrott. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

Andelen som uppger sig ha polisanmält att de tvingats genomföra någon sexuell handling 2017 är marginellt mindre än 2015 (då andelen var 9 procent) medan det är en lika stor andel som uppgett att de polisanmält sexuella kränkningar. Andelen som inte vet om de har polisanmält har minskat jämfört med 2015 bland utsatta för sexuella kränkningar (med drygt 2 procentenheter), men också bland de elever som tvingats till någon sexuell handling (med drygt 3 procentenheter).

Eftersom det är få elever som svarat på frågan om de har polis-anmält brottet beskrivs inte resultaten över andelen polisanmälda händelser uppdelat på kön.

Utsatthet för rån

För att fånga omfattningen av utsatthet för rån bland elever i årskurs nio ställs följande fråga:

Har någon under de senaste 12 månaderna hotat dig med våld eller vapen, eller använt våld eller vapen mot dig, för att få pengar eller andra värdesaker (t.ex. din mobiltelefon)?

Rån är i detta sammanhang ett komplicerat begrepp. Frågan är ursprungligen formulerad utifrån hur bestämmelsen om rån är skriven i brottsbalken,¹⁶ och svarsalternativen på uppföljningsfrågan om var rånet skedde har tidigare enbart rört fysiska platser, eftersom rån typiskt sett förutsätter att gärningsperson och offer möts fysiskt. Sedan 2015 inkluderas dock ett ytterligare svarsalternativ som syftar till att fånga upp de elever som blir utsatta för hot med våld eller vapen för att lämna ifrån sig pengar eller andra värdesaker, och där själva hotet skett via internet eller sociala medier. Det kan till exempel handla om att en elev får ett hot skickat till sig via sociala medier, där det står att eleven måste ge ifrån sig sin mobiltelefon nästföljande dag för att undvika att bli nedslagen med ett vapen.

Detta innebär att frågan om rån inte per definition enbart fångar upp de händelser som skulle betraktas som rån juridiskt sett, utan även händelser som möjligtvis skulle betraktas som till exempel hot eller utpressning. Det är dock sannolikt att frågan om utsatthet för rån även före 2015 har fångat upp händelser som inte skulle betraktas som rån juridiskt sett.

Som framgår i tabell 7 är rån en brottstyp som en liten andel av eleverna uppger att de utsatts för; totalt 2,5 procent av eleverna uppger detta 2017, vilket är på samma nivå som 2015. Även om rån alltså verkar vara en ovanlig typ av brott att utsättas för, är det stora skillnader mellan könen. Andelen killar som uppger att de utsatts för rån under de senaste tolv månaderna är nästan tre gånger så stor (3,1 procent) som motsvarande andel av tjejerna (1,1 procent).

De flesta eleverna uppger att de utsatts för rån en gång, och jämfört med 2015 har andelen som uppger att de utsatts två gånger eller fler minskat något bland både tjejer (från 0,5 till 0,1 procent) och killar (från 1,0 till 0,6 procent). Här ska dock resultaten tolkas med försiktighet, eftersom det är relativt få elever

¹⁶ 8 kap. 5 § BrB.

Tabell 7. Andel elever som uppger att de utsatts för rån under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för kön. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

	Tjejer		Killar		Totalt	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Utsatt för rån	1,3	1,1	3,2	3,1	2,4	2,5
därav utsatt 1 gång	0,8	1,0	2,2	2,5	1,6	1,9
därav utsatt 2 gånger eller fler	0,5	0,1	1,0	0,6	0,8	0,6
Ej utsatt	98,7	98,9	96,8	96,9	97,6	97,5

som uppger att de blivit utsatta, och analysen bygger därför på ett litet underlag. Det kan också nämnas att andelen som uppgett utsatthet för rån bland personer med *annan könstillhörighet* är högre 2017 än 2015, vilket förklarar att den totala andelen utsatta är på ungefär samma nivå båda åren, trots att det skett en liten minskning av utsatta tjejer och killar. Kategorin *annan könstillhörighet* går inte att särredovisa på grund av att antalet personer är för litet, men ingår i totalen.

Brottsplats vid rån

Att utsättas för rån är ovanligt bland eleverna, och till följd av detta är underlaget om utsatthet baserat på ett litet antal individer. Detta medför att brottsplatsen vid utsatthet för rån, och huruvida man har polisanmält brottet eller ej, enbart presenteras genom en sammanslagning av data från 2015 och 2017.

Bland de elever som uppgett att de utsatts för rån, i de bägge undersökningarna från 2015 och 2017, är det vanligast att händelsen skett på någon annan plats än de som finns specificerade i frågeformuläret (57 procent, se tabell 8). Näst vanligaste brottsplats är i skolan eller på skolgården (16 procent).

Tabell 8. Brottsplatsen för det senaste rånet under de senaste tolv månaderna. Sammanslagna data från SUB 2015 och SUB 2017.

	Totalt 2015 och 2017
I skolan/på skolgården	16,3
I det egna hemmet	7,1
I någon annans hem	5,5
I kollektivtrafiken	8,7
Internet/sociala medier	5,8
Annan plats	56,7

En mindre del av rånen uppges ha skett antingen i det egna hemmet eller i någon annans hem, alternativt via internet eller sociala medier. Denna typ av undersökning kan dock inte svara exakt på vilka typer av händelser som de olika svarsalternativen innefattar.

Polisanmälda rån

Sammantaget, sett över 2015 och 2017, har nästan var femte elev (19 procent) som uppgett sig ha utsatts för rån polisanmält den senaste händelsen (se tabell 9). Samtidigt uppger 9 procent att de inte vet om händelsen polisanmäls eller ej, medan 72 procent uppger att händelsen inte har polisanmäls.

Tabell 9. Andel av dem som uppger att de utsatts för rån under de senaste tolv månaderna som även uppger att den senaste händelsen polisanmäls. Sammanslagna data från SUB 2015 och SUB 2017.

Totalt 2015 och 2017	
Ja	19,3
Nej	71,6
Vet inte	9,1

Andelen som uppger att de polisanmält brottet är relativt hög vid utsatthet för rån jämfört med övriga brottstyper, bortsett från stöldbrott, och ungefär på samma nivå som vid utsatthet för grövre misshandel (där 20 procent uppger att de har polisanmält).

Utsatthet för olika former av stöld

Fyra av frågorna handlar om stöld – av cykel, plånbok, mobiltelefon eller någon annan värdefull sak:

- Har du under de senaste 12 månaderna råkat ut för att ...*
- ... någon stulit din cykel?*
 - ... någon stulit din plånbok?*
 - ... någon stulit din mobiltelefon?*
 - ... någon stulit annan värdefull sak från dig?*

Totalt uppger drygt 26 procent av eleverna att de blivit utsatta för någon form av stöld under de senaste tolv månaderna, vilket är ungefär på samma nivå som 2015 (tabell 10). Det är något vanligare att killar uppger att de blivit utsatta för någon stöld jämfört med tjejer; nästan en tredjedel av killarna (29 procent) och nästan en fjärdedel av tjejerna (23 procent) uppger att de blivit utsatta. Utsattheten bland killar är på ungefär samma nivå som 2015, medan utsattheten bland tjejer har minskat med närmare 3 procentenheter.

Tabell 10. Andel elever som uppger att de utsatts för olika former av stöld under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för kön och typ av stöld. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

	Tjejer		Killar		Totalt	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Utsatt för någon stöld	25,8	23,2	29,2	28,8	27,7	26,5
Cykelstöld	13,6	12,3	16,3	16,9	15,2	14,8
<i>därav utsatt 1 gång</i>	11,6	9,8	13,1	14,0	12,4	11,9
<i>därav utsatt 2 gånger eller fler</i>	2,0	2,5	3,2	2,9	2,8	2,8
Ej utsatt	86,4	87,7	83,7	83,1	84,8	85,2
Stöld av plånbok	3,1	2,3	2,9	3,6	3,2	3,2
<i>därav utsatt 1 gång</i>	2,9	1,8	2,7	2,9	2,8	2,5
<i>därav utsatt 2 gånger eller fler</i>	0,2	0,6	0,2	0,7	0,4	0,7
Ej utsatt	96,8	97,7	97,1	96,4	96,8	96,8
Stöld av mobiltelefon	5,4	5,0	5,0	4,8	5,3	5,1
<i>därav utsatt 1 gång</i>	5,1	4,2	4,4	4,1	4,8	4,2
<i>därav utsatt 2 gånger eller fler</i>	0,3	0,8	0,6	0,7	0,5	0,9
Ej utsatt	94,6	95,0	95,0	95,2	94,7	94,9
Stöld av annan värdefull sak	12,1	10,4	13,8	14,1	13,1	12,8
<i>därav utsatt 1 gång</i>	9,7	7,9	11,0	10,9	10,4	9,6
<i>därav utsatt 2 gånger eller fler</i>	2,4	2,5	2,8	3,2	2,6	3,2
Ej utsatt	87,9	89,6	86,2	85,9	86,9	87,2

Stöld av cykel

En något större andel killar än tjejer uppger att de blivit bestulna på en cykel minst en gång under de senaste tolv månaderna; nästan 17 procent av killarna och drygt 12 procent av tjejerna uppger detta, vilket är på samma nivå som 2015. Majoriteten av dem som uppger att de blivit utsatta uppger att det hänt endast en gång under de senaste tolv månaderna, medan en mindre andel uppger att det skett vid minst två tillfällen.

Stöld av plånbok

Totalt uppger 2,3 procent av tjejerna respektive 3,6 procent av killarna att de blivit bestulna på sin plånbok under de senaste tolv månaderna. Detta är den typ av stöld som minst andel elever uppger att de utsatts för. Majoriteten av dem som blivit utsatta uppger att det skett en gång. Skillnaden mellan tjejer och killar är större 2017 än 2015, då andelen utsatta var ungefär lika stor i båda grupperna.

Stöld av mobiltelefon

Omkring 5 procent av både killarna och tjejerna uppger att de blivit utsatta för stöld av mobiltelefon under de senaste tolv månaderna, vilket är på ungefär samma nivå som 2015. Av dessa är

det bara en mindre andel som uppger att de blivit bestulna på sin mobiltelefon vid minst två tillfällen under perioden.

Stöld av annan värdefull sak

Det är viktigt att ha i åtanke att vad eleverna anser vara en värdefull sak helt definieras av dem själva. Det kan i praktiken alltså handla om allt från dyra kläder till föremål med främst affektionsvärde.

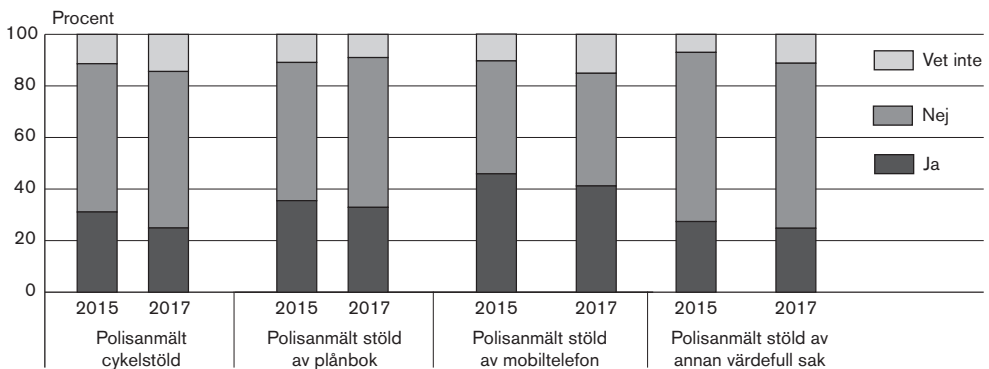
Att bli bestulen på någon annan värdefull sak än de objekt som nämnts ovan är något vanligare bland killar än bland tjejer (14 respektive 10 procent). Andelen utsatta bland killarna är lika stor 2017 som 2015, medan andelen bland tjejerna har minskat med 2 procentenheter. Även här är det, i likhet med övriga typer av stölder, vanligast att man blivit bestulen vid ett tillfälle under de senaste tolv månaderna.

Polisanmälda stölder

Den typ av stöld som störst andel utsatta elever uppger att de polisanmält är stöld av mobiltelefon (41 procent), följt av stöld av plånbok (33 procent). Stöld av cykel polisanmäls i lika stor utsträckning som stöld av annan värdefull sak (25 procent i båda grupperna; se figur 8).

Jämfört med 2015 är det framför allt andelen som uppger att de polisanmält stöld av cykel eller stöld av mobiltelefon som har minskat (med 6 respektive 5 procentenheter).

Figur 8. Andel av dem som uppger att de utsatts för stöld under de senaste tolv månaderna som även uppger att den senaste stölden polisanmäls. Särredovisning för stöld av cykel, plånbok, mobiltelefon eller annan värdefull sak. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

Sett till kön är det förhållandevis jämnt vad gäller andelen som uppgett att de har anmält de olika stöldbrotten, dock är den an-

del som polisanmält stöld av mobiltelefon betydligt större bland tjejerna än bland killarna (52 procent jämfört med 32 procent).

Utsatthet för kränkningar via internet samt mobbning

Frågorna i undersökningen som rör kränkningar via internet samt mobbning lyder:

Har du under de senaste 12 månaderna råkat ut för att någon skrivit kränkande saker om dig på internet (t.ex. på Facebook, Instagram, en blogg eller liknande)?

Har du under de senaste 12 månaderna råkat ut för att någon lagt upp bilder eller filmklipp på dig på internet som du inte ville ska spridas (t.ex. på Facebook, Instagram, en blogg eller liknande)?

Har du blivit mobbad?

Dessa frågor är på inget sätt heltäckande för problematiken kring kränkningar via internet samt mobbning, och det finns andra undersökningar som ger en mer omfattande bild (se till exempel Friends 2017, Friends 2018 och Statens medieråd 2017).

Undersökningsfrågan om mobbning följs inte av någon uttalad definition av vad som kan räknas som mobbning, utan det är upp till eleverna själva att avgöra om de upplever sig ha råkat ut för det. Frågan är inte heller formulerad så att det enbart rör mobbning i skolmiljön. I enkäten är frågan om mobbning placerad bland frågor som rör elevens fritid och kompisar, och alltså inte i samma avsnitt som frågorna om utsatthet för brott. Frågan om mobbning har inte heller samma referensperiod som frågorna om utsatthet för brott, som endast avser de senaste tolv månaderna.

Totalt uppger nästan en fjärdedel (24 procent) av eleverna att de blivit utsatta för att någon skrivit kränkande saker om dem på internet under de senaste tolv månaderna, och drygt en femtedel (21 procent) att de blivit utsatta för att någon lagt upp bilder eller filmklipp som man inte ville skulle spridas (tabell 11). Samtidigt uppger mer än en tredjedel (36 procent) att de blivit utsatta för mobbning. Resultaten är på samma nivå som 2015.

Generellt sett är det fler tjejer än killar som uppger att de blivit utsatta för kränkningar via internet (29 respektive 20 procent). Majoriteten av de som utsatts uppger sig ha blivit det någon enstaka gång under perioden, medan en mindre andel uppger att det hänt upprepade gånger.

Ungefär var fjärde tjej (24 procent) och nästan var femte kille (19 procent) uppger att någon lagt upp bilder eller filmklipp som

man inte ville skulle spridas under de senaste tolv månaderna. Även detta är något som de flesta blivit utsatta för någon enstaka gång, medan en mindre andel blivit utsatta upprepade gånger.

Tabell 11. Andel elever som uppger att de utsatts för olika kränkningar via internet under de senaste tolv månaderna respektive utsatts för mobbning. Särredovisning för kön. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

	Tjejer		Killar		Totalt	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Utsatt för att någon skrivit kränkande saker på internet	30,5	28,6	20,2	19,6	25,3	24,3
<i>därav ...</i>						
<i>... Ja, någon gång</i>	22,8	20,7	15,0	14,2	18,8	17,4
<i>... Ja, flera gånger</i>	6,0	6,2	3,1	3,1	4,5	4,6
<i>... Ja, ofta</i>	1,7	1,7	2,1	2,4	2,0	2,3
Nej, aldrig	69,5	71,4	79,8	80,4	74,7	75,7
Utsatt för att någon lagt upp bilder/filmklipp på internet	25,9	23,7	17,2	18,8	21,5	21,3
<i>därav ...</i>						
<i>... Ja, någon gång</i>	21,2	19,0	14,5	14,6	17,7	16,7
<i>... Ja, flera gånger</i>	3,4	3,4	2,0	3,0	2,7	3,2
<i>... Ja, ofta</i>	1,3	1,2	0,7	1,2	1,1	1,3
Nej, aldrig	74,1	76,3	82,8	81,2	78,5	78,7
Utsatt för mobbning	39,7	39,9	31,3	32,4	35,6	36,2
<i>därav ...</i>						
<i>... Ganska sällan</i>	23,6	21,8	20,6	21,4	22,1	21,3
<i>... Ibland</i>	10,7	11,7	7,1	7,6	9,0	9,6
<i>... Ofta</i>	5,4	6,3	3,6	3,5	4,6	5,2
Nej, aldrig	60,3	60,1	68,7	67,6	64,4	63,8

Utsatthet för mobbning följer samma mönster. Ungefär 40 procent av tjejerna och 32 procent av killarna uppger att de blivit mobbade. De flesta har blivit utsatta ganska sällan, men ungefär 18 procent av tjejerna och 11 procent av killarna uppger däremot att de blivit mobbade ibland eller ofta.

Frågan om mobbning är väldigt brett formulerad och kan inkludera många olika typer av händelser, både brottsliga och icke brottsliga. Därför är det relevant att undersöka om utsattheten för brott varierar beroende på om man har utsatts för mobbning eller ej. Det är däremot svårt att veta om de elever som uppgett att de utsatts för mobbning har särskilt mobbningen från utsatthet för brott, eller om de betraktar utsattheten för brott som en del av mobbningen.

Av tabell 12 framgår ett tydligt mönster, där de elever som uppger att de ibland eller ofta blivit utsatta för mobbning även i betydligt större utsträckning blivit utsatta för misshandel, hot,

Tabell 12. Andel elever av dem som uppger att de blivit mobbade, som även uppger att de blivit utsatta för olika former av brott minst en gång under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för kön. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

	Aldrig blivit mobbad				Blivit mobbad ganska sällan				Blivit mobbad ibland				Blivit mobbad ofta			
	Tjejer		Killar		Tjejer		Killar		Tjejer		Killar		Tjejer		Killar	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Lindrig misshandel	8,8	9,2	13,1	18,6	16,7	24,0	24,6	30,7	32,2	32,0	48,7	39,3	33,1	35,1	x	x
Grövre misshandel	1,8	0,9	2,9	3,4	3,9	2,5	4,7	5,0	8,2	6,9	7,3	11,2	10,1	7,7	x	x
Hot	8,8	8,4	5,6	5,3	15,5	20,1	10,4	15,7	26,9	39,7	16,9	16,0	38,5	43,6	x	x
Rån	1,1	0,9	2,4	2,2	0,4	1,0	2,7	4,3	1,1	1,8	6,6	2,4	7,5	1,0	x	x
Sexuella kränkningar	17,2	19,9	4,0	4,4	28,1	35,0	6,3	11,8	33,7	39,8	7,5	11,2	46,4	46,8	x	x
Sexuell handling genom tvång	3,7	5,0	0,8	1,0	6,5	10,9	1,0	1,4	9,9	15,2	3,3	1,6	20,7	18,9	x	x

(x) Antalet personer som svarat på frågan är alltför litet för att andelen ska kunna redovisas.

rån och sexualbrott. Mönstret är detsamma för både tjejer och killar, och liknar generellt resultaten från 2015.

Som framgår i tabellen uppger exempelvis drygt 35 procent av de tjejer som blivit mobbade ofta att de även blivit utsatta för lindrig misshandel vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna, jämfört med knappt 9 procent av de tjejer som uppger att de aldrig blivit mobbade. Ett annat exempel är att knappt 19 procent av tjejerna som uppger att de blivit mobbade ofta, uppger att de vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna tvingats genomföra någon slags sexuell handling, jämfört med 5 procent av de tjejer som uppger att de aldrig blivit mobbade.

Bland killar som blivit mobbade ofta är underlaget för litet för att redovisas. Det finns däremot skillnader även bland de killar som uppgett att de under de senaste tolv månaderna mobbats ibland, jämfört med de som aldrig mobbats. Exempelvis har 39 procent av de som uppger att de blivit mobbade ibland även blivit utsatta för lindrig misshandel vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna, jämfört med knappt 19 procent av de killar som uppger att de aldrig blivit mobbade. Dock har andelen utsatta i den sistnämnda gruppen ökat med nästan 6 procentenheter sedan 2015. Ytterligare ett exempel är att 16 procent av de killar som uppger att de blivit mobbade ibland även blivit utsatta för hot vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna, jämfört med drygt 5 procent av de killar som uppger att de aldrig blivit mobbade.

Oro för att utsättas för brott

Oro för att utsättas för brott kan leda till att man begränsar sin vardag och sitt sociala liv på ett sådant sätt att det innebär negativa konsekvenser för individen (Litzén 2006). Därför undersöks om eleverna har agerat på vissa sätt av oro för att utsättas för brott. Frågan lyder:

Har du under de senaste 12 månaderna gjort något av följande för att du var rädd eller orolig för att bli hotad, trakasserad, utsatt för våld eller något annat brott?

- Hållit dig borta från skolan en hel dag
- Stannat hemma en kväll fast du egentligen velat gå ut
- Medvetet undvikit vissa personer
- Medvetet undvikit vissa ställen

Totalt uppger 48 procent av eleverna att de agerat på något av dessa sätt under de senaste tolv månaderna till följd av oro för att utsättas för brott, vilket är 3 procentenheter högre än 2015 (tabell 13). Mer än hälften av tjejerna (55 procent) uppger att deras

beteende påverkats på något sätt, medan motsvarande siffra bland killarna är drygt 41 procent. Jämfört med 2015 är det främst andelen bland killarna som har ökat (med 4 procentenheter).

Att medvetet ha undvikit vissa personer är det vanligaste bland både tjejer och killar (43 respektive 31 procent), men även att ha undvikit vissa platser (43 respektive 29 procent).

Tabell 13. Andel elever som uppger att de agerat på vissa sätt under de senaste tolv månaderna av oro för att utsättas för brott. Särredovisning för kön. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

	Tjejer		Killar		Totalt	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Hållit sig borta från skolan en hel dag	8,7	10,5	4,4	4,8	6,7	7,7
Stannat hemma kvällstid fast man ville gå ut	22,0	22,4	11,7	12,9	16,8	17,7
Medvetet undvikit vissa personer	41,5	42,7	28,1	30,9	34,7	36,6
Medvetet undvikit vissa platser	38,7	42,5	24,4	28,9	31,4	35,5
Gjort något av ovanstående	52,8	54,6	36,6	41,3	44,5	47,8

Det är också relativt vanligt att tjejer väljer att stanna hemma kvällstid, fast de egentligen vill gå ut; drygt var femte tjej (22 procent) uppger att de gjort detta under de senaste tolv månaderna. Motsvarande andel bland killarna är knappt 13 procent. Minst vanligt är att man väljer att hålla sig borta från skolan en hel dag, av oro för att utsättas för brott. Det är dock drygt 10 procent av tjejerna som uppger att de gjort detta någon gång under de senaste tolv månaderna.

Vidare analyser visar dessutom att det finns stora skillnader beroende på om eleven har utsatts för brott under de senaste tolv månaderna, samt beroende på vilken typ av brott i så fall eleven utsatts för (se tabell 14).

Störst andel som undvikit aktiviteter, personer eller platser återfinns bland de tjejer som uppgett utsatthet för hot (87 procent), misshandel (82 procent) och sexualbrott (76 procent), medan denna andel för killar är störst bland utsatta för hot (65 procent) och misshandel (60 procent). Motsvarande siffra för de tjejer och killar som *inte* utsatts för brott är 39 respektive 32 procent. Skillnaderna mellan tjejer och killar är således betydligt mindre bland de som inte utsatts för brott, jämfört med de som utsatts för stöld, misshandel, hot eller sexualbrott.

Vanligast bland både tjejer och killar är att man undvikit vissa personer eller platser, och störst andel som gjort detta återfinns bland de som utsatts för hot. Det finns dock tydliga köns-

skillnader. Exempelvis uppger nästan 75 procent av tjejerna som utsatts för hot att de medvetet undvikit vissa personer, medan motsvarande siffra bland killar är 53 procent. Likaså har drygt 63 procent av de tjejer som utsatts för sexualbrott undvikit vissa platser jämfört med 42 procent av killarna.

Trots att det är mindre vanligt att hålla sig borta från skolan en hel dag jämfört med övriga typer av konsekvenser, är det ändå en stor andel av de brottsutsatta tjejerna som gjort detta vid något tillfälle. Nästan var tredje tjej som uppger att de utsatts för hot (30 procent) och var fjärde tjej som utsatts för misshandel (26 procent) uppger att de hållit sig borta en hel dag från skolan. Detta kan jämföras med de tjejer som inte utsatts för brott, där motsvarande andel är 3,3 procent.

Oron för att utsättas för brott och dess konsekvenser kan alltså vara en reaktion på tidigare utsatthet för brott, och samma mönster framkommer även i Nationella trygghetsundersökningen (NTU). I NTU 2017 är den andel unga personer (16–19 år) som ofta väljer en annan väg eller ett annat färdssätt av oro för att utsättas för brott 42 procent av de som utsatts för misshandel, hot, personrån eller sexualbrott, jämfört med 18 procent av de som inte utsatts. Även andelen som avstått från någon aktivitet på grund av oro är större bland de som utsatts för brott (18 respektive 7 procent).¹⁷

Det kan dock noteras att resultaten i NTU och SUB baseras på de som uppgett utsatthet för brott under *föregående år* respektive *under de senaste tolv månaderna*. Detta innebär att dessa grupper brottsutsatta inte omfattar personer som utsatts för brott tidigare än så, trots att även tidigare brottserfarenheter givetvis kan ha fortsatta konsekvenser för tryggheten.

¹⁷ I arbetet med att ta fram statistik till Skolundersökningen om brott 2017 gjordes särskilda analyser av data från Nationella trygghetsundersökningen (2017) för att studera om personer som utsatts för brott oftare agerar på vissa sätt på grund av oro för att utsättas för brott. Dessa resultat finns alltså inte publicerade i Nationella trygghetsundersökningen.

Tabell 14. Andel utsatta elever som uppger att de agerat på vissa sätt av oro för att utsättas för brott. Särredovisning för kön och utsatthet för brott. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.

	Stöldbrott				Misshandel				Hot				Sexualbrott				Ej utsatta för brott			
	Tjejer		Killar		Tjejer		Killar		Tjejer		Killar		Tjejer		Killar		Tjejer		Killar	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Hållit sig borta från skolan en hel dag	11,7	17,8	6,7	9,0	21,5	26,4	9,2	8,3	26,1	30,3	17,8	11,6	15,3	20,2	8,0	8,7	4,5	3,3	2,2	2,7
Stannat hemma kvällstid fast hen ville gå ut	27,7	35,5	18,4	17,4	35,8	47,2	18,9	19,9	48,5	53,4	34,3	32,8	36,3	40,0	18,9	18,5	14,8	10,4	7,2	8,5
Medvetet undvikit vissa personer	48,4	53,2	36,2	41,1	61,1	69,2	44,3	48,9	71,6	74,7	60,2	53,4	61,1	65,6	44,7	48,3	31,4	28,8	19,2	21,2
Medvetet undvikit vissa platser	44,2	54,6	30,6	36,6	53,5	65,1	35,4	40,3	61,9	69,4	53,2	51,3	56,1	63,4	37,3	42,2	30,4	28,0	18,0	21,6
Gjort något av ovanstående	60,3	68,8	46,0	51,9	71,7	81,6	54,2	59,7	81,7	87,2	68,0	64,7	70,7	76,0	55,5	53,8	42,6	38,6	27,3	31,3

Delaktighet i brott och andra riskbeteenden

I detta kapitel redovisas elevernas egen delaktighet i flera olika typer av brott under de senaste tolv månaderna. Det handlar om delaktighet i stöldbrott, våld, skadegörelse samt om man provat narkotika. I undersökningen ställs även frågor om ett antal andra brottstyper, till exempel om man kört bil eller motorcykel utan körkortstillstånd, använt någon annans eller ett förfalskat id-kort, gjort inbrott, kränkt någon via internet, delat filer illegalt eller plankat i kollektivtrafiken.¹⁸

Det ställs också frågor om eleven har skolkat, druckit sig berusad eller sniffat. Att studera detta är relevant eftersom det finns mycket forskning som visar att det kan öka risken för att begå brott (se till exempel Brå 2011 och Brå 2013). Det är dock viktigt att påpeka att det inte behöver vara ett orsakssamband, där brukandet av alkohol leder till brottslighet; det är ju långt ifrån alla av de unga som dricker alkohol som också begår brott. Det samband som kan påvisas kan också handla om att brottsligt beteende kan leda till umgängeskretsar där det är vanligt att dricka alkohol eller använda droger.

Det kompletta frågeformuläret, där det framgår hur samtliga frågor är formulerade, återfinns i bilaga 3 i den tekniska rapporten (Brå 2018b).

För samtliga frågor finns fem svarsalternativ: *Ingen gång, 1–2 gånger, 3–5 gånger, 6–10 gånger, 11–20 gånger* samt *Mer än 20 gånger*. I analyserna har de tre svarsalternativen med högst antal gånger dock slagits ihop till ett svarsalternativ (*6 gånger eller fler*).

Först redovisas den sammantagna delaktigheten i brott bland eleverna. Därefter följer en mer detaljerad redovisning av delak-

¹⁸ Att ha plankat i kollektivtrafiken definieras i denna undersökning som att man har åkt buss, spårvagn, tunnelbana, pendeltåg eller tåg utan att betala.

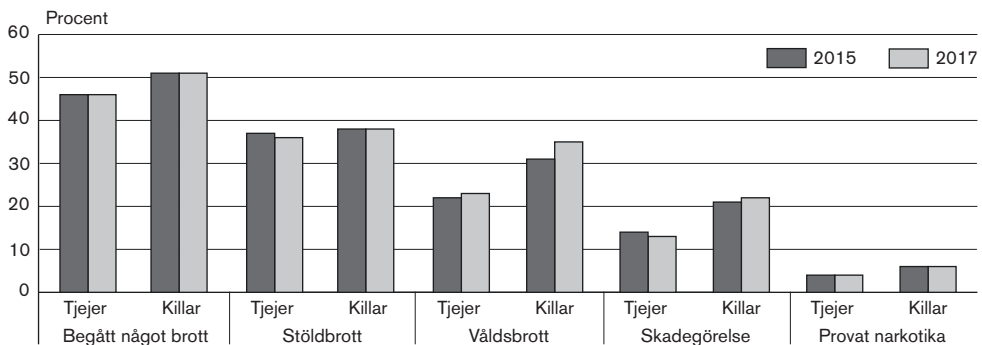
tighet i respektive brottstyp. Kapitlet avslutas sedan med en analys av delaktighet i brott i relation till olika bakgrundsfaktorer.

I detta kapitel sätts resultaten för 2017 i relation till 2015. I rapportens avslutande kapitel görs också vissa analyser och jämförelser med tidigare resultat och andra studier om delaktighet i brott, som en vägledning för de användare som är intresserade av analyser av utvecklingen över längre tid. För djupare analyser av ungdomsbrottslighetens utveckling fram till 2011 hänvisas till Brås tidigare publikationer av Skolundersökningen om brott (se till exempel Brå 2013) samt Brås rapport om brottsutvecklingen i Sverige (Brå 2017).

Sammantagen delaktighet i brott

Totalt sett uppger 49 procent av eleverna i årskurs nio att de begått någon form av våldsbrott, stöldbrott eller skadegörelse, eller har provat narkotika under de senaste tolv månaderna (se figur 9 nedan samt tabell B2.1 i bilaga 2). Detta är på samma nivå som i föregående undersökning från 2015. Bland tjejer uppger 46 procent delaktighet i brott, medan andelen bland killar är 51 procent. Även detta är i nivå med resultaten 2015.

Figur 9. Andel elever som uppger att de begått olika typer av brott minst en gång under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för kön. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.¹⁹

Skillnaden mellan tjejer och killar är minst när det gäller stöldbrott och störst när det gäller våldsbrott. Drygt var tredje elev (38 procent av killarna och 36 procent av tjejerna) uppger att de stulit något, medan 35 procent av killarna och 23 procent av tjejerna uppger att de begått något våldsbrott under de senaste tolv månaderna. Stöldbrott låg på samma nivå 2015, men andelen elever som uppger att de begått våldsbrott verkar däremot

¹⁹ I tabell B2.1 i bilaga 2 redovisas den totala andelen elever som uppger delaktighet i respektive brottstyp för 2015 och 2017.

ha ökat något bland killar (från 31 procent 2015 till 35 procent 2017). Skadegörelse, samt att ha provat narkotika, är brottstyper som är vanligare bland killar än bland tjejer, men i övrigt på samma nivå som 2015.

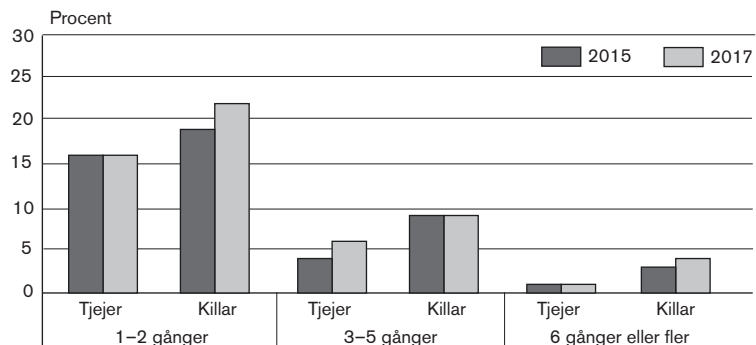
Totalt sett uppger 9 procent av eleverna att de någon gång åkt fast hos polisen för något brott de begått. Ungefär två tredjedelar av dessa elever uppger att det hänt en gång, medan en mindre grupp uppger att de åkt fast minst två gånger.

Våld

Totalt sju frågor i undersökningen rör delaktighet i våldsbrott. Frågorna gäller om man burit kniv som vapen, om man hotat någon med våld eller vapen för att få pengar eller andra värdesaker, om man ryckt väskan från en okänd person, om man slagit någon (familjemedlem respektive ej familjemedlem) så att personen behövde sjukvård, om man slagit någon men inte så att personen behövde sjukvård samt om man med avsikt skadat någon med ett vapen. Att bära kniv som vapen är inte ett våldsbrott i sig, men frågan ingår i kategorin våldsbrott eftersom det kan betraktas som en handling relaterad till våld mot person.

Totalt uppger 29 procent av eleverna att de har begått något våldsbrott 2017. Det är en mindre ökning jämfört med 2015, då motsvarande siffra var 27 procent. Sett till kön har 35 procent av killarna och 23 procent av tjejerna begått någon form av våldsbrott under de senaste tolv månaderna, och andelen bland killarna ökat något (från 31 procent 2015). Majoriteten av de elever som begått något våldsbrott uppger att de gjort detta 1–2 gånger (figur 10).

Figur 10. Antal gånger som elever uppger att de begått våldsbrott under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för kön. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017²⁰

²⁰ En komplett tabell över andelen elever som uppger att de begått de olika typerna av våldsbrott 2015 och 2017 återfinns i tabell B2.2 i bilaga 2.

Eftersom det inte är ett våldsbrott i sig att bära med sig en kniv som vapen, är det även intressant att exkludera denna fråga ur analysen, för att studera andelen elever som uppger att de begått något egentligt våldsbrott. När frågan om att bära med sig kniv som vapen exkluderas ser man att andelen killar som uppger att de begått våldsbrott är drygt 30 procent och andelen bland tjejer är knappt 21 procent. Jämfört med 2015 är detta en mindre ökning, bland såväl killar som tjejer (då motsvarande siffra var 27 respektive 19 procent).

Den vanligaste formen av våldsbrott, bland både tjejer och killar, är dock att man slagit någon så att denne fick ont, men inte så att händelsen föranledde behov av sjukvård. Här inkluderas våld mot såväl familjemedlemmar som andra personer. Ungefär var tredje kille och var femte tjej (30 respektive 21 procent) uppger att de begått denna typ av våldsbrott minst en gång under de senaste tolv månaderna.

Den näst vanligaste formen av våldsbrott bland både tjejer och killar är att man burit kniv som vapen, något som 12 procent av killarna och 6 procent av tjejerna uppger att de gjort under 2017. Bland både tjejer och killar är några av de ovanligaste formerna av våldsbrott att man rycker en väska, ryggsäck eller liknande från någon man inte känner, samt att man hotar någon med våld eller vapen för att få pengar eller andra värdesaker.

Bland de elever som uppger att de burit kniv som vapen samt slagit någon så att denne fick ont, men inte så att händelsen föranledde behov av sjukvård, ser man att den andel som gjort detta minst sex gånger under de senaste tolv månaderna är något större än den andel som uppger att de gjort detta 3–5 gånger.

När det gäller den grövsta formen av våld uppger 3,2 procent av eleverna att de med avsikt slagit någon som inte tillhör familjen så pass att de tror eller vet att personen var tvungen att uppsöka någon form av sjukvård. Det är en större andel av killarna än av tjejerna som uppger att de begått detta grövre våld (3,8 procent av killarna och 2,0 procent av tjejerna). Majoriteten av dessa elever uppger att de gjort detta 1–2 gånger under de senaste tolv månaderna.

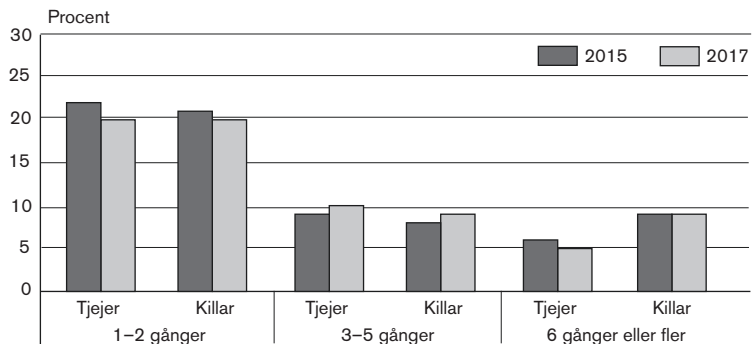
Stöld

Det finns totalt 14 frågor i frågeformuläret som handlar om olika typer av stölder. Frågorna rör bland annat snatteri, stöld från skolan, stöld av någons mobiltelefon, stöld av cykel samt om man köpt eller sålt något som man visste var stulet.

Totalt uppger 37 procent av eleverna att de begått någon form av stöld under de senaste tolv månaderna, vilket är på samma nivå

som 2015. Andelen är ungefär lika stor bland tjejer som bland killar (36 respektive 38 procent) och som framgår i figur 11 är det generellt små skillnader jämfört med 2015. De flesta elever som uppger att de begått någon form av stöld har gjort det 1–2 gånger. Det är enbart en marginell skillnad i andelen som uppger att de gjort det 3–5 gånger jämfört med den andel som uppger att de gjort det minst sex gånger. Här är det viktigt att komma ihåg att detta mått på stöld inkluderar många olika former av stöld, från snatteri till stöld av till exempel en bil.

Figur 11. Antal gånger som elever uppger att de begått stöld under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för kön. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.²¹

Den vanligaste typen av stöld bland tjejer är stöld från hemmet (22 procent), medan det bland killar är vanligare att man uppger att man snattat något från skolan eller från en affär (19 respektive 18 procent).

Bland tjejerna uppger 13 procent att de stulit något från skolan. I enkäten framgår dock inte vad eleverna faktiskt stulit. Den avhandling där elever blivit intervjuade om hur de tolkar frågorna i undersökningen visar dock att det är vanligt att eleverna även räknar med förhållandevis bagatellartade saker (Anderson 2011). Att ha stulit en bil, moped, motorcykel eller någons mobiltelefon är de typer av stöld som är ovanligast bland både tjejer och killar.

Även när man studerar de olika typerna av stöldbrott var för sig framkommer samma mönster som ovan, nämligen att elever som uppger att de begått något av dessa stöldbrott vanligen har gjort det 1–2 gånger. När det gäller snatteri från en affär är det dock en större andel som uppger att de gjort detta sex gånger eller fler, jämfört med gruppen som gjort det 3–5 gånger. Detta gäller både för tjejer och för killar.

²¹ En komplett tabell över andelen elever som uppger att de begått de olika typerna av stöldbrott 2015 och 2017 återfinns i tabell B2.3 i bilaga 2.

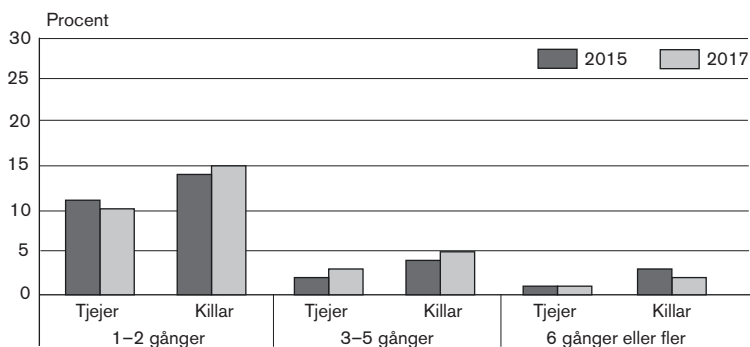
När det gäller de grövre formerna av stöld (stöld av moped eller motorcykel, stöld av bil eller stöld ur en bil), uppger 3,0 procent av killarna och 1,8 procent av tjejerna att de stulit något av detta vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna. Just stöld av motorfordon anses i forskningen vara en av de brottstyper som tydligast indikerar en lång eller intensiv brottskarriär (Brå 2011).

Skadegörelse

I den sammanfattade kategorin skadegörelse ingår fyra olika frågor i undersökningen. Det handlar om skadegörelse på till exempel en busskur, en gatlykta, ett fönster eller liknande, om man klottrat tags, om man gjort en större graffitimålning utan tillstånd eller om man utan tillstånd tänt eld på något värdefullt (till exempel en bil eller en byggnad).

Skadegörelse är mindre vanligt än stöld och våldsbrott. Totalt 18 procent av eleverna uppger att de begått skadegörelse vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna, vilket är på samma nivå som 2015. Liksom i föregående mätning finns det stora könsskillnader, och bland killarna är andelen 22 procent, medan motsvarande siffra bland tjejer är 13 procent. Majoriteten av dessa elever uppger att de begått skadegörelse 1–2 gånger (figur 12).

Figur 12. Antal gånger som elever uppger att de begått skadegörelse under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för kön. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.²²

Den vanligaste formen av skadegörelse bland tjejer är att ha klottrat tags eller att ha förstört till exempel en busskur, en gatlykta, ett fönster, någons cykel eller liknande (8 procent vardera). Även bland killar är det vanligast att man uppger att man med

²² En komplett tabell över andelen elever som uppger att de begått de olika typerna av skadegörelse 2015 och 2017 återfinns i tabell B2.4 i bilaga 2.

flit har förstört till exempel en busskur, en gatlykta, ett fönster, någons cykel eller liknande, vilket knappt 18 procent uppger att de gjort under de senaste tolv månaderna.

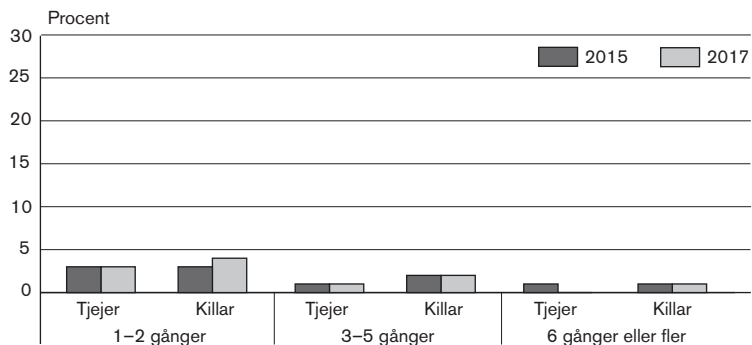
Det är betydligt mer ovanligt att eleverna uppger att de gjort någon större graffitimålning eller tänt eld på något värdefullt utan tillåtelse. Totalt uppger 2,9 procent av killarna och 0,6 procent av tjejerna att de gjort någon större graffitimålning utan tillstånd. Vidare uppger 3,9 procent av killarna och 2,5 procent av tjejerna att de tänt eld på något värdefullt utan tillåtelse under de senaste tolv månaderna.

Narkotika

Denna redovisning fokuserar främst på de tre frågorna om huruvida eleven provat olika typer av narkotika under de senaste tolv månaderna. Detta innefattar en fråga om hasch/marijuana, en fråga om spice eller andra rökmixar samt en fråga om annan narkotika. Det är viktigt att notera att inte alla rökmixar är narkotikaklassade, och att det därmed inte nödvändigtvis behöver vara ett brott att ha rökt spice eller andra rökmixar.

Som framgår av figur 13 har en liten andel av eleverna, totalt 5 procent, provat någon form av narkotika under de senaste tolv månaderna. Andelen är på ungefär samma nivå som 2015, och detta gäller även uppdelat på kön. Drygt 6 procent av killarna och 4,0 procent av tjejerna uppger att de provat någon form av narkotika under de senaste tolv månaderna.

Figur 13. Antal gånger som elever uppger att de provat narkotika under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för kön. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.²³

Av de preparat som frågorna gäller är det vanligast att man rökt hasch eller marijuana (5,7 procent av killarna och 3,3 procent av

²³ En komplett tabell över andelen elever som uppger att de begått de olika typerna av narkotikabrott 2015 och 2017 återfinns i tabell B2.5 i bilaga 2.

tjejerna uppger detta). Vidare uppger 1,3 procent av killarna och 0,7 procent av tjejerna att de rökt spice eller andra drogmixar minst en gång under de senaste tolv månaderna, medan 1,4 procent av killarna och 1,2 procent av tjejerna uppger att de provat någon annan form av narkotika.

Utöver de tre frågorna om eget narkotikabruk ställs även frågor om huruvida eleven använt receptbelagda läkemedel utan läkarordination, om eleven sålt hasch eller marijuana, samt om eleven sålt annan narkotika.

Resultaten visar att en större andel tjejer än killar uppger att de använt receptbelagda läkemedel utan läkarordination. Drygt 6 procent av tjejerna och 3,3 procent av killarna uppger att de använt sådana läkemedel minst en gång under de senaste tolv månaderna. Majoriteten av dessa elever uppger att de har gjort detta 1–2 gånger. Det framgår inte vilken typ av läkemedel eleverna använt.

Det är väldigt ovanligt att elever uppger att de sålt någon form av narkotika. Totalt uppger 1,6 procent av eleverna att de sålt hasch eller marijuana under de senaste tolv månaderna, medan 1,3 procent av eleverna uppger att de sålt någon annan form av narkotika. Det är en större andel killar än tjejer som uppger att de sålt narkotika, och det är vanligt att elever som uppger att de gjort det även uppger att de själva provat någon form av narkotika. Som exempel kan nämnas att bland de elever som uppger att de sålt hasch/marijuana sex gånger eller fler, uppger 82 procent att de provat hasch/marijuana vid minst ett tillfälle.

Andra brottsliga beteenden

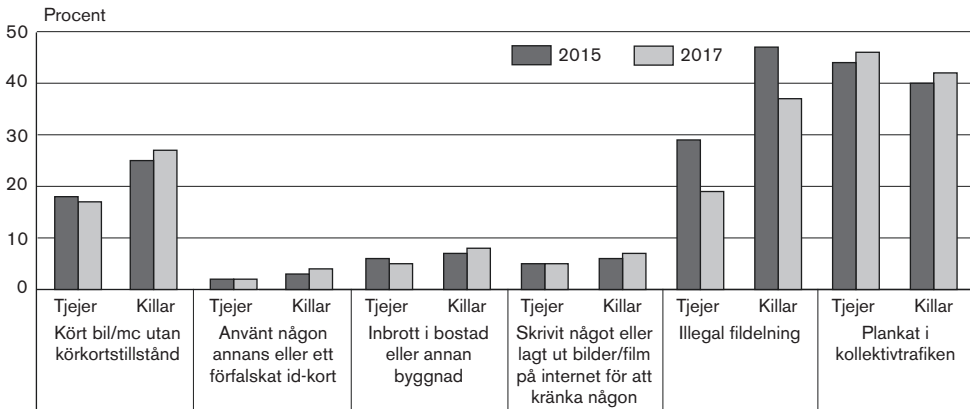
I undersökningen ställs även frågor om vissa andra typer av brottsliga beteenden. Det handlar då om att ha kört bil eller motorcykel utan körkortstillstånd, använt någon annans eller ett förfalskat id-kort, gjort inbrott i en bostad eller annan byggnad, delat filer illegalt eller plankat i kollektivtrafiken. Slutligen ställs även en fråga om huruvida man har skrivit något eller lagt ut bilder eller film på internet för att kränka en annan person. Denna typ av handling rör sig i gränslandet mellan att vara en brottslig handling och att inte vara det (Brå 2015), men presenteras här tillsammans med övriga brottsliga handlingar.

Bland övriga brottsliga handlingar som tas upp i undersökningen är de vanligaste plankning i kollektivtrafiken och illegal fildelning, följt av att ha kört bil eller mc utan körkortstillstånd. Jämfört med 2015 är det främst andelen som uppger illegal fildelning som har förändrats mest.

Totalt 37 procent av killarna och 19 procent av tjejerna uppger att de laddat ned musik, filmer, spel eller någon annan programvara genom illegal fildelning vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna, vilket är en minskning med 10 procentenheter bland både tjejer och killar jämfört med 2015. Bland de killar som laddat ned illegalt material är det vanligare att ha gjort detta minst sex gånger än 1–2 gånger.

Ungefär 46 procent av tjejerna och 42 procent av killarna uppger att de plankat i kollektivtrafiken. Bland killar är det ungefär lika vanligt att detta hänt 1–2 gånger som att det hänt minst sex gånger, medan det bland tjejer är vanligast med 1–2 gånger.

Figur 14. Andel elever som uppger att de begått olika brottsliga handlingar minst en gång under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för kön och typ av brottslig handling. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.²⁴

Resultaten visar också att 27 procent av killarna och 17 procent av tjejerna uppger att de kört bil eller motorcykel utan körkortstillstånd vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna. Här bör noteras att de medverkande eleverna är 15–16 år, vilket innebär att ingen elev i undersökningen har körkort för vare sig personbil eller motorcykel. Det är dock möjligt att elever även tänker på EU-mopeder när de besvarar frågan, eller att de övningskört med någon vuxen utan att inneha körkortstillstånd.

Det är mindre vanligt att eleverna uppger att de skrivit något eller lagt ut bilder eller film på internet för att kränka någon annan person, att ha begått inbrott eller att ha använt någon annans eller ett förfalskat id-kort. Detta gäller för både tjejer och killar. Majoriteten av de elever som uppger att de gjort något av detta under de senaste tolv månaderna uppger att det hänt 1–2 gånger.

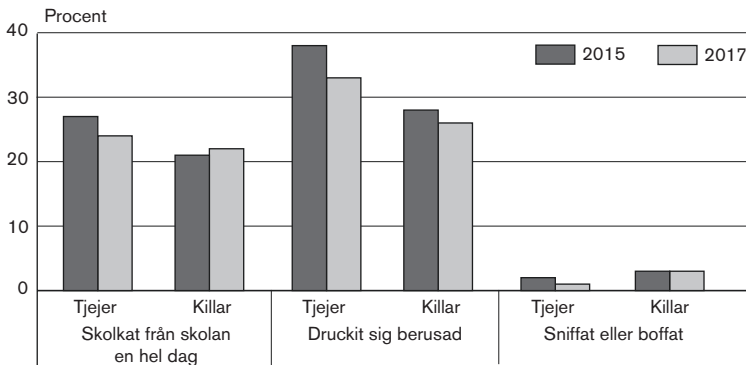
²⁴ I tabell B2.6 i bilaga 2 finns en komplett tabell över andra brottsliga beteenden och andel elever som uppger att de begått dessa handlingar 2015 och 2017.

Andra riskbeteenden

I undersökningen ställs också frågor om andra typer av riskbeteenden, som inte är brottsliga. Det handlar då om att skolka, att dricka sig berusad, att sniffa och att använda tobak.²⁵

Vad gäller övriga riskbeteenden är det vanligast bland både tjejer och killar att dricka sig berusad (figur 15). Jämfört med 2015 är det däremot inom denna kategori som andelen har minskat mest, bland både tjejer och killar. En tredjedel av tjejerna (33 procent) och en fjärdedel av killarna (26 procent) uppger 2017 att de vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna druckit öl, vin, sprit eller annan alkohol så att de känt sig berusade. Motsvarande siffra 2015 var 38 procent bland tjejer och 28 procent bland killar.

Figur 15. Andel elever som uppger att de skolkat, druckit sig berusade och sniffat eller boffat under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för kön och typ av handling. Resultat från SUB 2015 respektive SUB 2017.²⁶

Majoriteten av de elever som druckit sig berusade uppger att det skett 1–2 gånger. Totalt sett uppger dock knappt 11 procent av tjejerna och 8 procent av killarna att det skett vid minst sex tillfällen under de senaste tolv månaderna.

Berusningsdrickande kan utgöra ett riskbeteende som är förknippat med både utsatthet för brott och delaktighet i brott. Ett exempel på detta är att delaktighet i brott tidigare visat sig vara vanligare bland ungdomar som dricker alkohol. Detsamma gäller även för elever som skolkar (Brå 2013).

När det gäller skolk uppger 24 procent av tjejerna och 22 procent av killarna att de skolkat från skolan en hel dag vid minst

²⁵ För att se hur frågorna är formulerade, se frågeformuläret i bilaga 3 i den tekniska rapporten (Brå 2018b).

²⁶ I tabell B2.7 i bilaga 2 finns en komplett tabell över andra riskbeteenden och andel elever som uppger att de begått dessa handlingar 2015 och 2017.

ett tillfälle under de senaste tolv månaderna. Majoriteten av dessa elever uppger att de skolkat vid 1–2 tillfällen under perioden.

Slutligen visar resultaten att det är ovanligt att elever uppger att de sniffat eller boffat till exempel lim, thinner eller tändargas; 2,8 procent av killarna och 1,4 procent av tjejerna uppger att de gjort detta någon gång under de senaste tolv månaderna.

En annan typ av handling som kan betraktas som ett riskbeteende är om eleven röker eller snusar. Drygt 90 procent av eleverna uppger att de varken röker eller snusar regelbundet. Rökning är dock vanligare bland tjejer; 7 procent av tjejerna uppger att de röker flera gånger i veckan, medan motsvarande andel killar uppgår till 4,0 procent. Det motsatta förhållandet gäller för snusande; drygt 5 procent av killarna uppger att de snusar flera gånger i veckan, medan 0,3 procent av tjejerna uppger detta. Andelen elever som uppger att de både röker och snusar flera gånger i veckan uppgår till 2,0 procent för killarna och 0,5 procent för tjejerna.

Även mobbing är ett riskbeteende som är relevant att studera. I undersökningen används ingen uttalad definition av vad mobbing är, utan det är upp till eleverna själva att definiera om de anser sig ha mobbat någon annan person eller inte. Att mobba andra verkar vara ett mer förekommande beteende bland killar. Knappt 8 procent av killarna uppger att de mobbat andra ibland eller ofta, medan knappt 20 procent uppger att de mobbat andra sällan. Bland tjejerna uppger 4,1 procent att de mobbat andra ibland eller ofta och 13 procent att de mobbat andra sällan.

Delaktighet i brott i relation till olika bakgrundsfaktorer

När man sätter delaktighet i brott i relation till olika bakgrundsfaktorer framkommer vissa mönster (se tabell B2.1 i bilaga 2). Vad gäller kön är det en större andel av killarna som uppger delaktighet i samtliga typer av brott, jämfört med tjejerna. Skillnader återfinns även vad gäller boendesituation och familjeförhållanden; elever som uppger att de bor i lägenhet och elever vars föräldrar är skilda/separerade uppger delaktighet i brott i högre utsträckning än elever som bor i hus och elever vars föräldrar inte är skilda/separerade. Även elever med minst en arbetslös förälder, elever vars familj har svag ekonomi samt elever vars båda föräldrar saknar högre utbildning uppger oftare delaktighet i brott.

När det gäller faktorer som svensk eller utländsk bakgrund, är det en större andel som uppgett delaktighet i brott totalt sett i de båda svenskfödda grupperna jämfört med utrikesfödda elever.

Särskilda statistiska analyser för delaktighet i brott

Den samvariation som konstaterats mellan delaktighet i brott och olika bakgrundsfaktorer behöver dock inte innebära ett direkt orsakssamband mellan en specifik bakgrundsfaktor och delaktighet i brott, eftersom det även är vanligt att olika bakgrundsfaktorer samvarierar med varandra. Ett exempel på detta är att föräldrarnas sysselsättning kan se ut att samvariera med till exempel elevens delaktighet i brott, men eftersom föräldrarnas sysselsättning även samvarierar med föräldrarnas utbildningsnivå går det inte att avgränsa och avgöra de olika faktorernas inverkan. Därför har särskilda statistiska analyser (multivariata logistiska regressionsanalyser) genomförts, vilka gör det möjligt att kontrollera för enskilda bakgrundsfaktorerers inverkan på brottslighet, efter att effekten av övriga bakgrundsfaktorer rensas bort. Detta innebär alltså att man kan studera om skillnaden i delaktighet i brott uppdelat på föräldrarnas sysselsättning kvarstår när man har rensat bort effekten av föräldrarnas utbildningsnivå.

De faktorer som inkluderats i modellen för de multivariata logistiska regressionsanalyserna innefattar samtliga bakgrundsfaktorer som funnits att tillgå i undersökningen. Detta innefattar kön, om eleven har svensk eller utländsk bakgrund, bostadstyp, om föräldrarna är skilda/separerade, föräldrarnas utbildning och sysselsättning, samt familjens ekonomiska resurser. Målet med analyserna är alltså inte att ta fram vilka bakgrundsfaktorer som på bästa sätt kan förklara delaktighet i brott, utan snarare att testa respektive bakgrundsfaktors inverkan när effekten av övriga faktorer rensas bort.

Sambanden mellan olika bakgrundsfaktorer och delaktighet i brott har analyserats för stöldbrott, våldsbrott, skadegörelse samt om man provat narkotika. Det räcker här med att eleverna uppger att de begått den aktuella typen av brott minst en gång under de senaste tolv månaderna. Som redogjorts för tidigare i detta kapitel ser delaktigheten i brott väldigt olika ut bland tjejer och killar. Till följd av detta har analysen av bakgrundsfaktorernas effekt på delaktighet i brott delats upp på kön, det vill säga en analys för killar och en analys för tjejer.

Inför analyserna skapades ett index över familjens ekonomi.²⁷ Skalan går från 0 till 6 och delas upp i *Ej svaga ekonomiska resurser* (värde 0–4 på skalan) och *Svaga ekonomiska resurser* (värde 5–6 på skalan).

²⁷ Indexet baseras på fråga 10, 12 och 13 i frågeformuläret. Dessa frågor rör hur mycket pengar eleven har till fritid och nöjen varje månad, om eleven på grund av familjens ekonomi inte kunnat göra eller köpa något som många andra i samma ålder kan under de senaste tolv månaderna, samt hur många gånger eleven varit utomlands på semestern under de senaste tre åren.

Utfallet av multivariata logistiska regressionsanalyser är oddskvoter, som i princip är kvoten mellan riskerna i två olika grupper. Oddskvoterna uttrycks i tal som kan anta ett värde från 0 och uppåt. En oddskvot som är högre än 1 betyder en större risk jämfört med referensgruppen och en oddskvot som är lägre än 1 betyder mindre risk jämfört med referensgruppen (Ribe 1999).

Tolkningen av oddskvoter skiljer sig något åt beroende på variabelernas karaktär och oddskvoternas storlek, men förenklat uttryckt kan en oddskvot på exempelvis 1,6 för en grupp tolkas som att oddset att begå den aktuella typen av brott är 60 procent högre för denna grupp. Det är dock viktigt att ha i åtanke att oddskvoten inte mäter sannolikhet för att något ska inträffa. En mer ingående beskrivning av resultaten och tolkning av de multivariata logistiska regressionsanalyserna finns i den tekniska rapporten (Brå 2018b).

I analyserna i denna rapport kommenteras inte oddskvoter mellan 0,7 och 1,5, utan endast starkare samband. Dessutom diskuteras endast oddskvoter som är statistiskt säkerställda, som med hög sannolikhet inte är resultat av slumpen.

Det är viktigt att ha i åtanke att bakgrundsfaktorerna i Skolundersökningen om brott enbart baseras på de uppgifter som eleverna själva uppgivit, och inte på uppgifter från register. Det är också viktigt att tänka på att även om bakgrundsfaktorerna används för att studera effekten på delaktighet i brott, medför resultaten inte någon förklaring till varför man begår brott och analyserna ger därför ingen heltäckande förklarande modell.

Våldsbrott

Regressionsanalysen för våldsbrott visar att oddset att killar ska begå våldsbrott är nästan dubbelt så högt som för tjejer (tabell 15). Tjejer vars föräldrar är skilda/separerade uppvisar ett högre odds att begå våldsbrott än tjejer vars föräldrar inte är skilda/separerade.

Analysen visar också att de elever som uppger att båda föräldrarna har universitets- eller högskoleutbildning har lägre odds att begå våldsbrott. När analysen delas upp på kön kvarstår detta lägre odds som statistiskt säkerställt enbart för tjejer.

Samtidigt uppvisar utrikesfödda killar lägre odds att begå våldsbrott än svenskfödda killar med minst en svenskfödd förälder.

Tabell 15. Oddskvoter (relativa skillnader i odds) för olika grupper att begå våldsbrott enligt SUB 2017, utifrån multivariat logistisk regressionsanalys.

	Samtliga	Tjejer	Killar
Kön			
<i>Tjej (referenskategori)</i>	1,0		
Kille	1,8 *		
Svensk/utländsk bakgrund			
<i>Svenskfödd med minst en svenskfödd förälder (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Svenskfödd med båda föräldrarna utrikesfödda	1,2	1,6	0,9
Utrikesfödd	0,7	1,1	0,6 *
Bostadstyp			
<i>Hus (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Lägenhet	1,0	0,9	1,0
Föräldrar skilda/separerade			
<i>Nej (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Ja	1,1	1,5 *	0,9
Föräldrarnas utbildning			
<i>Ingen av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
En av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	0,8	0,7	0,9
Båda föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	0,6 *	0,5 *	0,7
Föräldrarnas sysselsättning			
<i>Båda föräldrarna har arbete (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Minst en förälder saknar arbete	0,9	0,6	1,2
Familjens ekonomiska resurser			
<i>Ej svaga ekonomiska resurser (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Svaga ekonomiska resurser	1,5	2,2	0,9

* Oddskvoten är signifikant skild från referenskategoriens oddskvot ($p < 0,05$).

Stöld

När det gäller stöldbrott visar regressionsanalysen att den bakgrundsfaktor som uppvisar störst samband med denna typ av brott är om föräldrarna är skilda/separerade eller inte (tabell 16). Elever som uppger att föräldrarna är skilda/separerade uppvisar dubbelt så högt odds som de elever som uppger att föräldrarna inte är skilda/separerade. Detta odds är statistiskt säkerställt för både tjejer och killar, och då är oddset högst för tjejer.

Föräldrarnas utbildning verkar också ha en viss effekt på elevers odds att begå stöldbrott. Oddset att begå stöldbrott är lägre för elever vars båda föräldrar har en universitets- eller högskoleutbildning än för de elever som uppger att ingen av föräldrarna har en högre utbildning.

Tabell 16. Oddskvoter (relativa skillnader i odds) för olika grupper att begå stöldbrott enligt SUB 2017, utifrån multivariat logistisk regressionsanalys.

	Samtliga	Tjejer	Killar
Kön			
<i>Tjej (referenskategori)</i>	1,0		
Kille	1,2		
Svensk/utländsk bakgrund			
<i>Svenskfödd med minst en svenskfödd förälder (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Svenskfödd med båda föräldrarna utrikesfödda	1,0	1,1	1,0
Utrikesfödd	0,8	1,1	0,7
Bostadstyp			
<i>Hus (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Lägenhet	1,0	1,0	0,9
Föräldrar skilda/separerade			
<i>Nej (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Ja	2,0 *	2,5 *	1,5 *
Föräldrarnas utbildning			
<i>Ingen av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
En av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	0,9	0,9	0,9
Båda föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	0,7 *	0,7	0,7
Föräldrarnas sysselsättning			
<i>Båda föräldrarna har arbete (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Minst en förälder saknar arbete	0,9	0,8	1,0
Familjens ekonomiska resurser			
<i>Ej svaga ekonomiska resurser (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Svaga ekonomiska resurser	0,8	0,7	0,8

* Oddskvoten är signifikant skild från referenskategoriens oddskvot ($p < 0,05$).

Skadegörelse

Vad gäller skadegörelse visar regressionsanalysen att killar uppvisar ett nästan dubbelt så högt odds som tjejer (se tabell 17). Analysen visar också att de elever vars föräldrar är skilda/separerade uppvisar högre odds än elever vars föräldrar inte är skilda/separerade. Oddset är dock enbart statistiskt säkerställt för tjejer.

Elever som uppger att båda föräldrarna har universitets- eller högskoleutbildning uppvisar lägre odds än elever som uppger att ingen av föräldrarna har en högre utbildning. När analysen delas upp på kön kvarstår oddset som statistiskt säkerställt för tjejer, men inte för killar.

Tabell 17. Oddskvoter (relativa skillnader i odds) för olika grupper att begå skadegörelse enligt SUB 2017, utifrån multivariat logistisk regressionsanalys.

	Samtliga	Tjejer	Killar
Kön			
<i>Tjej (referenskategori)</i>	1,0		
Kille	1,9 *		
Svensk/utländsk bakgrund			
<i>Svenskfödd med minst en svenskfödd förälder (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Svenskfödd med båda föräldrarna utrikesfödda	1,1	1,7	0,9
Utrikesfödd	0,8	1,1	0,7
Bostadstyp			
<i>Hus (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Lägenhet	1,0	1,1	0,9
Föräldrar skilda/separerade			
<i>Nej (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Ja	1,5 *	1,7 *	1,3
Föräldrarnas utbildning			
<i>Ingen av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
En av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	0,9	0,6	1,1
Båda föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	0,6 *	0,5 *	0,6
Föräldrarnas sysselsättning			
<i>Båda föräldrarna har arbete (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Minst en förälder saknar arbete	0,8	0,6	1,1
Familjens ekonomiska resurser			
<i>Ej svaga ekonomiska resurser (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Svaga ekonomiska resurser	0,7	1,0	0,5

* Oddskvoten är signifikant skild från referenskategoriens oddskvot ($p < 0,05$).

Narkotika

Regressionsanalysen för elever som uppger att de provat narkotika²⁸ visar att den enda bakgrundsfaktor med vilken det finns något statistiskt säkerställt samband är huruvida föräldrarna är skilda/separerade eller inte, och då enbart för tjejer (tabell 18). Tjejer som uppger att föräldrarna är skilda/separerade uppvisar ett mer än dubbelt så högt odds för att prova narkotika jämfört med tjejer som uppger att föräldrarna inte är skilda/separerade.

²⁸ Här inkluderas elever som har uppger att de provat hasch/marijuana, spice eller andra rökmixar eller någon annan form av narkotika.

Tabell 18. Oddskvoter (relativa skillnader i odds) för olika grupper att begå narkotikabrott enligt SUB 2017, utifrån multivariat logistisk regressionsanalys.

	Samtliga	Tjejer	Killar
Kön			
<i>Tjej (referenskategori)</i>	1,0		
Kille	1,5		
Svensk/utländsk bakgrund			
<i>Svenskfödd med minst en svenskfödd förälder (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Svenskfödd med båda föräldrarna utrikesfödda	0,9	1,1	0,8
Utrikesfödd	0,5	0,7	0,5
Bostadstyp			
<i>Hus (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Lägenhet	1,6	1,4	1,9
Föräldrar skilda/separerade			
<i>Nej (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Ja	1,3	2,2 *	0,8
Föräldrarnas utbildning			
<i>Ingen av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
En av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	1,1	1,3	1,0
Båda föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	1,0	0,7	1,2
Föräldrarnas sysselsättning			
<i>Båda föräldrarna har arbete (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Minst en förälder saknar arbete	1,1	1,0	1,4
Familjens ekonomiska resurser			
<i>Ej svaga ekonomiska resurser (referenskategori)</i>	1,0	1,0	1,0
Svaga ekonomiska resurser	2,0	2,1	1,8

* Oddskvoten är signifikant skild från referenskategoriens oddskvot ($p < 0,05$).

Elevers kön, föräldrarnas utbildningsnivå samt familjesituation centrala bakgrundsfaktorer

Sammanfattningsvis kan man konstatera att de bakgrundsfaktorer som uppvisar starkast samband med oddset att begå samtliga ovan nämnda typer av brott är elevens kön, föräldrarnas utbildningsnivå samt elevens familjesituation (om föräldrarna eller skilda/separerade eller inte). Oddsens för dessa bakgrundsfaktorer är dock inte statistiskt säkerställda för samtliga brottstyper som ingår i analysen. Killar har till exempel enbart ett statistiskt säkerställt högre odds att begå våldsbrott och skadegörelse. Att ingen av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning visar sig uppvisa ett högre statistiskt säkerställt odds vid våldsbrott,

stöldbrott samt skadegörelse, och då jämfört med elever med vidareutbildade föräldrar.

När det gäller elever med svensk eller utländsk bakgrund uppvisar utrikesfödda killar ett lägre odds för att begå våldsbrott än svenskfödda killar med minst en svenskfödd förälder.

Föräldrarnas sysselsättning, bostadstyp samt om familjen har svag ekonomi uppvisar inte något högre odds som är statistiskt säkerställt för någon av de fyra brottstyperna.

Sammantaget visar alltså resultaten att de skillnader i brottslighet kopplat till bostadstyp och föräldrarnas sysselsättning som presenterades i början av detta avsnitt inte kvarstår när man i den multivariata logistiska regressionsanalysen kontrollerar för effekten av de andra bakgrundsfaktorerna.

Analys av metodförändringen och utveckling över tid

Eftersom Skolundersökningen om brott genomgick flera stora förändringar inför 2015 års datainsamling, har det hittills i denna rapport enbart gjorts jämförelser mellan 2015 och 2017.

Resultaten har dock bedömts vara jämförbara mellan åren under perioden 1995–2011. Syftet med detta kapitel är därför att studera utvecklingen av utsatthet för, och delaktighet i, några olika typer av brott under denna period, samt att relatera denna utveckling till data över tid från andra frågeundersökningar om liknande frågor. Detta för att kunna ge en fingervisning om huruvida resultaten från 2015 och 2017 års skolundersökning om brott kan relateras till tidigare års resultat.

När det gäller utsatthet för brott har brottstyperna våldsbrott och stöld valts ut för denna analys. Att just dessa två typer av brott valts ut beror främst på det är två intressanta indikatorer på elevers utsatthet för brott, men också på att det inte är helt enkelt att jämföra utsatthet för andra typer av brott med andra undersökningar som görs idag. Det behöver vara undersökningar som riktas till elever i ungefär samma ålder som de som ingår i Skolundersökningen om brott, det behöver finnas långa tidsserier och det ska inte ha gjorts några större förändringar i frågorna. Då dessa krav visade sig vara svåra att uppfylla för utsatthet för andra brottstyper, gjordes bedömningen att utsatthet för våldsbrott och stöld var lämpligast att använda för denna analys.

När det gäller delaktighet i brott har grövre våldsbrott, stöld och narkotikaanvändning valts ut för analysen. Att just dessa brottstyper valts ut beror främst på att det är de som bedömts som mest intressanta, och att det dessutom finns snarlikt formulerade frågor om dessa brottstyper i Stockholmsenkäten, som vänder sig till en liknande population. I övrigt finns idag inte några andra

periodiskt återkommande undersökningar som ställer frågor till elever om egen delaktighet i brott.

Det är dock viktigt att ha i åtanke att de frågeundersökningar som används i analyserna i detta kapitel har genomförts på olika sätt och med olika periodicitet, vänder sig till olika populationer samt ställer frågor på olika sätt. Syftet är alltså *inte* att jämföra nivåer mellan undersökningarna, utan att studera hur *utvecklingen* sett ut över tid, för att undersöka om samma tendenser framkommer i de olika undersökningarna.

De undersökningar som används i detta sammanhang är CAN:s undersökning om skolelevers drogvanor (CAN 2017) samt Stockholmsenkäten från Stockholms stad (Stockholms stad 2018). CAN:s undersökning genomförs bland elever i grundskolans årskurs nio och gymnasiet år 2 på ett urval av skolor i hela landet, medan Stockholmsenkäten genomförs bland samtliga elever i grundskolans årskurs nio och gymnasiet år 2 boende i Stockholms stad. I denna analys används dock enbart data gällande elever i årskurs nio. Då vissa frågor som används i analyserna nedan inte alltid funnits med sedan respektive undersökning startade, kan de undersökta perioderna skilja sig åt i de olika analyserna.

Nedan redogörs för vilka frågeställningar som använts från respektive frågeundersökning. För mer ingående information om metod hänvisas till respektive undersökning.

Utsatthet för misshandel

För frågor om utsatthet för misshandel används i denna analys, utöver Skolundersökningen om brott, data från både Stockholmsenkäten (Stockholms stad 2018) och CAN:s undersökning om skolelevers drogvanor (CAN 2017). Frågorna är formulerade på följande sätt:

Skolundersökningen om brott

*Under de senaste 12 månaderna, har någon med avsikt slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld så att du skadades så mycket att du blev tvungen att besöka sjuksköterska/sjuksyster, läkare eller tandläkare?*²⁹

Stockholmsenkäten (Stockholms stad)

Har du varit med om något av följande under de senaste tolv månaderna?

- Blivit misshandlad

²⁹ Denna fråga har förändrats något sedan 2011, då den löd: *Har någon med avsikt slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld vid något tillfälle under de senaste 12 månaderna, så att du skadades så mycket att du blev tvungen att besöka sjuksyster, läkare eller tandläkare?*

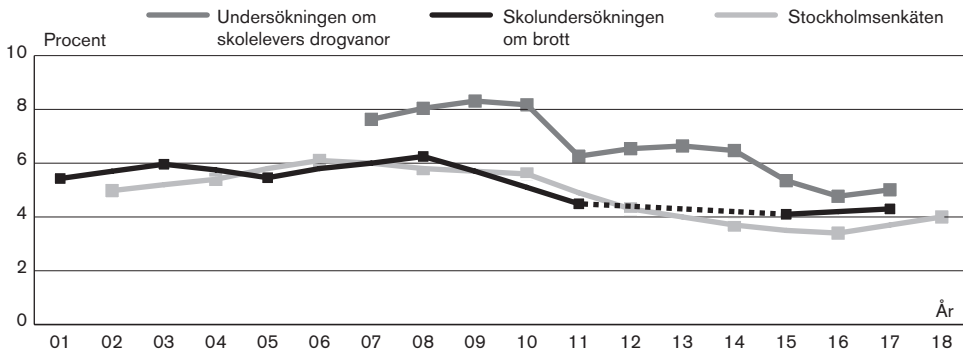
Undersökningen om skolelevers drogvanor (CAN)

Har någon med avsikt slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld vid något tillfälle under de senaste 12 månaderna, så att du skadades så mycket att du blivit tvungen att besöka sjuksystem, läkare eller tandläkare?

I figur 16 redovisas utvecklingen av utsatthet under perioden 2001–2018 för de tre undersökningarna. Undersökningen om skolelevers drogvanor genomförs årligen, medan Stockholmsenkäten genomförs vartannat år. Punkterna i figur 16 markerar de år då respektive undersökning genomförts. Som framgår i figuren har relationen mellan undersökningarna generellt sett varit likartad över tid. CAN:s undersökning har samtliga år visat på en högre nivå än både Skolundersökningen om brott och Stockholmsenkäten. Samtliga undersökningar har visat på en generell minskning i utsatthet för brott fram till 2015/2016, medan de senare mätningarna från 2016 och framåt visar på en något ökad nivå av utsatthet. Eftersom utvecklingen varit relativt likartad mellan undersökningarna, är Brås bedömning att frågan om utsatthet för misshandel är relativt jämförbar med tidigare år.

Skolundersökningen om brott visar således att andelen elever som uppgivit att de blivit utsatta för misshandel minskat, från cirka 6 procent åren 2001–2008 till cirka 4 procent åren 2011–2017.

Figur 16. Andelen elever utsatta för misshandel 2001–2018. Särredovisning för typ av undersökning.

Utsatthet för stöld

När det gäller utsatthet för stöld används här data från Stockholmsenkäten, förutom data från Skolundersökningen om brott. Stockholmsenkätens enda fråga om utsatthet för stöld motsvaras av tre frågor från Skolundersökningen om brott, som har slagits ihop i analysen. Sedan 2015 omfattar Skolundersökningen om brott även en fråga om utsatthet för stöld av mobiltelefon, men

den har exkluderats från denna analys, eftersom den inte ingått i Skolundersökningen tidigare år. Nedan listas frågorna från respektive undersökning:

Skolundersökningen om brott

Har du någon gång under de senaste 12 månaderna råkat ut för att ...

... någon stulit din cykel?

... någon stulit din plånbok?

... någon stulit annan värdefull sak från dig?

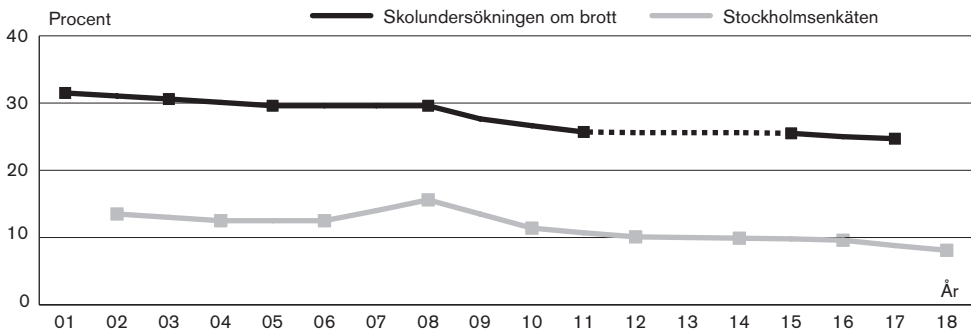
Stockholmsenkäten (Stockholms stad)

Har du varit med om något av följande under de senaste tolv månaderna?

- Blivit bestulen

Figur 17 visar utvecklingen av utsatthet för stöld i de två undersökningarna under perioden 2001–2018. Punkterna markerar de år då undersökningarna genomförts. Som framgår i figuren har relationen mellan undersökningarna sett likartad ut under hela perioden. I båda undersökningarna framkommer en generell minskning i andelen elever som uppger att de utsatts för stöld. Bedömningen blir därför att frågorna om utsatthet för stöld är relativt jämförbara med tidigare år. Skolundersökningen om brott visar således på en minskning i andelen elever som uppger att de blivit utsatta för stöld under åren 1995–2017, från knappt 32 till 25 procent. Om utsatthet för stöld av mobiltelefon hade inkluderats i denna analys hade utsattheten 2017 ökat till drygt 26 procent, vilket fortfarande är en minskning jämfört med tidigare år.

Figur 17. Andelen elever utsatta för stöld 2001–2018. Särredovisning för typ av undersökning.

Delaktighet i grövre våld

Även när det gäller analysen om delaktighet i grövre våld används data från Stockholmsenkäten, utöver data från Skolundersökningen om brott. Från Skolundersökningen om brott används

två frågor för att fånga in både våld mot personer utanför familjen och våld mot familjemedlemmar. Från Stockholmsenkäten används en fråga där det inte specificeras om våldet varit riktat mot en familjemedlem eller mot någon annan person. Frågorna lyder:

Skolundersökningen om brott

Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?

- Med avsikt slagit någon som inte tillhör din familj så att du tror eller vet att han/hon behövde sjukvård?

- Med avsikt slagit någon som tillhör din familj så att du tror eller vet att han/hon behövde sjukvård?³⁰

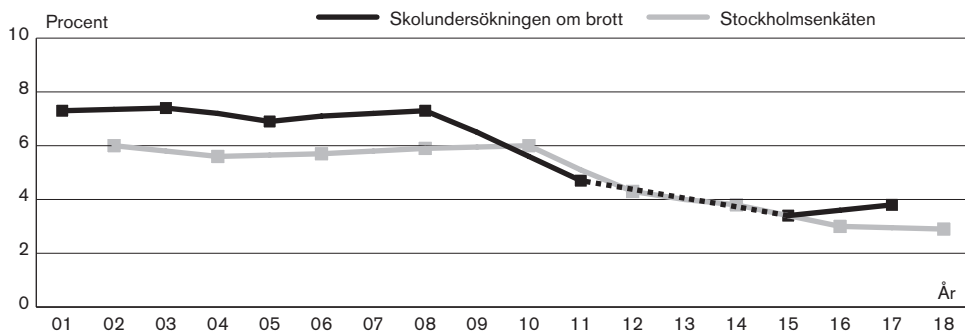
Stockholmsenkäten

Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?

- Med avsikt slagit någon så att du tror eller vet att han/hon behövde sjukvård?

I figur 18 redovisas utvecklingen av andelen elever som uppger att de begått grövre våld under de senaste tolv månaderna för perioden 2001–2018. Punkterna markerar de år då undersökningarna genomförts. Som synes är utvecklingen likartad i de båda undersökningarna, nämligen att andelen elever som begått grövre våld har minskat fram till den näst senaste mätningen (år 2015 respektive 2016). Därefter är andelen relativt oförändrad, men en liten ökning kan urskiljas i Skolundersökningen om brott 2017. Brås bedömning är att båda frågorna om delaktighet i grövre våld är relativt jämförbara med tidigare år. Andelen elever som i Skolundersökningen om brott uppgett att de begått grövre våld låg på en relativt stabil nivå under åren 2001–2008, för att därefter minska fram till 2015.

Figur 18. Andelen elever som uppger att de begått grövre våld 2001–2018. Särredovisning för typ av undersökning.

³⁰ Denna fråga har förändrats något sedan 2011, då den löd: Med avsikt slagit någon som tillhör din familj så att han/hon behövde sjukvård?

En svag ökning syns för 2017, men totalt sett har andelen ändå minskat från drygt 7 procent 2001 till 3,8 procent 2017.

Delaktighet i stöld

När det gäller delaktighet i stöld bygger analysen på de frågor i Stockholmsenkäten som funnits sedan 2004, för att skapa en tillräckligt lång tidsserie, samt på motsvarande frågor i Skolundersökningen om brott. Frågorna lyder:

Skolundersökningen om brott

Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?

- *Stulit eller snattat något i en affär?*³¹
- *Stulit något ur en ficka, väska, ryggsäck eller liknande?*³²
- *Stulit något annat som vi inte frågat om?*
- *Köpt något som du visste var stulet?*³³
- *Sålt något som du visste var stulet?*³⁴

Stockholmsenkäten

Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?

- *Snattat?*
- *Stulit ur någons ficka?*
- *Stulit något annat som vi inte frågat om?*
- *Köpt något som du vet var stulet?*
- *Sålt något som du vet var stulet?*

I figur 19 redovisas utvecklingen av elevernas delaktighet i ovan nämnda typer av stöldbrott under perioden 2003–2018. Punkterna markerar de år då undersökningarna genomförts. Som synes i figuren ser utvecklingen över tid väldigt samstämmig ut i de båda undersökningarna. Bedömningen är därför att frågorna om delaktighet i dessa stöldbrott är relativt jämförbara med tidigare år. Resultaten från Skolundersökningen om brott visar alltså att andelen elever som uppger att de begått någon av de fem typerna av stöldbrott har minskat över tid, från 35 procent år 2003 till 21 procent år 2017.

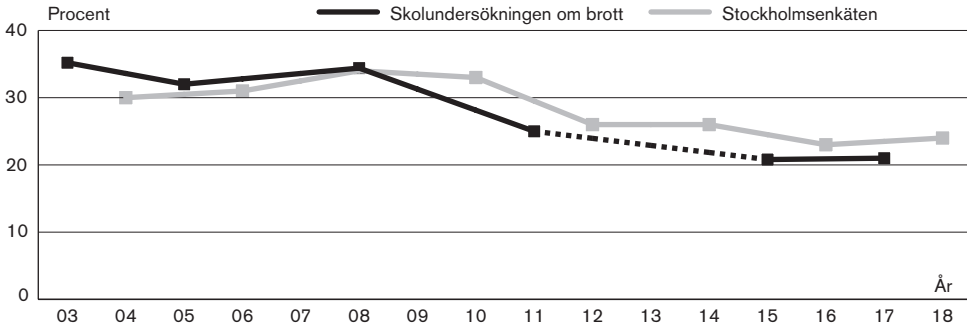
³¹ Denna fråga har förändrats något sedan 2011, då den löd: *Stulit (snattat) något i affär eller varuhus?*

³² Denna fråga har förändrats något sedan 2011, då den löd: *Stulit något ur någons ficka?*

³³ Denna fråga har förändrats något sedan 2011, då den löd: *Köpt något som du vet var stulet?*

³⁴ Denna fråga har förändrats något sedan 2011, då den löd: *Sålt något som du vet var stulet?*

Figur 19. Andelen elever som uppger att de begått stöld 2003–2018. Särredovisning för typ av undersökning.

Provad narkotika

För statistik över andelen elever som uppger att de provat narkotika används här data från både Stockholmsenkäten och CAN:s undersökning om skolelevers drogvanor. Frågornas utformning i dessa två undersökningar skiljer sig åt från den fråga som finns i Skolundersökningen om brott, eftersom de handlar om huruvida eleven provat narkotika någon gång, medan frågan i Skolundersökningen om brott handlar om huruvida eleven provat narkotika under de senaste tolv månaderna. Här bör det noteras att det sedan Skolundersökningen om brott 2015 även finns en fråga som handlar om huruvida eleven provat att röka spice eller andra rökmixar, men eftersom denna fråga inte ingått tidigare år har den exkluderats från denna analys. Frågorna i de olika undersökningarna är formulerade på följande sätt:

Skolundersökningen om brott

Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?

- Rökt hasch eller marijuana?

- Provat annan narkotika (t.ex. amfetamin, heroin, ecstasy eller liknande)?

Stockholmsenkäten (Stockholms stad)

Har du någon gång använt narkotika? (Med narkotika avses t.ex. hasch, marijuana, amfetamin, ecstasy, LSD, kokain, heroin och GHB).

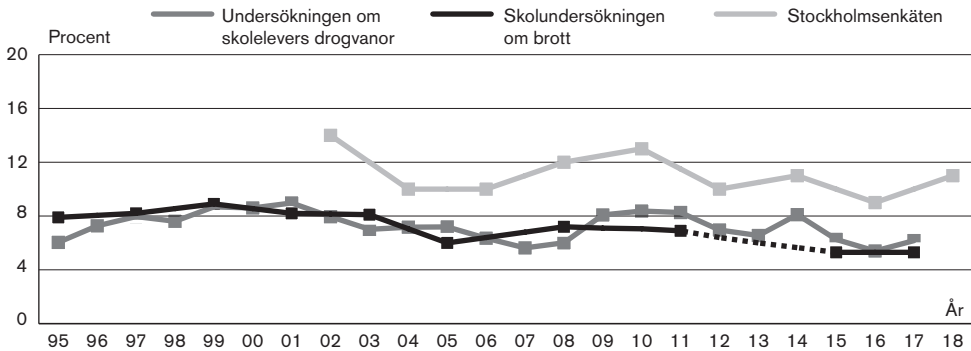
Undersökningen om skolelevers drogvanor (CAN)

Har du någon gång använt narkotika? Med narkotika avses t.ex. hasch, marijuana, amfetamin, kokain, heroin.

I figur 20 redovisas utvecklingen av andelen elever som uppger att de provat narkotika, för de tre undersökningarna under perioden 1995–2018. Punkterna markerar de år då undersökningarna genomförts. Som framgår av figuren har resultaten för CAN och

Stockholmsenkäten varierat betydligt mer mellan mätpunkterna, jämfört med Skolundersökningen om brott. Sett till den sammantagna utvecklingen över tid visar dock samtliga tre undersökningar på en generell minskning av andelen elever som provat narkotika. Bedömningen är därför att båda frågorna som rör användning av narkotika är relativt jämförbara med tidigare år.

Figur 20. Andelen elever som uppger att de provat narkotika 1995–2018. Särredovisning för typ av undersökning.

Andelen elever som i Skolundersökningen om brott uppger att de provat narkotika under de senaste tolv månaderna har legat på en relativt jämn nivå under perioden 1995–2017. Totalt sett har andelen varierat mellan drygt 5 procent och knappt 9 procent. Även om denna analys hade inkluderat frågan om att ha rökt spice eller andra rökmixar hade nivån varit oförändrad, eftersom det är så pass ovanligt att elever uppger att de rökt detta.

Slutsatser

Som ovan genomförda analyser visar, är det flera variabler i Skolundersökningen om brott som följer utvecklingen från andra undersökningar, trots de förändrade frågeformuleringarna. Brås sammantagna bedömning är därför att dessa indikatorer troligtvis är jämförbara med åren före metodförändringen, som skedde inför 2015 års undersökning.

Det är dock svårt att dra slutsatser om huruvida övriga indikatorer för delaktighet i brott och utsatthet för brott i undersökningen är jämförbara över tid eller inte, där det inte finns andra tillgängliga data att göra jämförelser mot. Det är därför viktigt att vara försiktig vid jämförelser av andra variabler som inte varit möjliga att inkludera i denna analys. Ytterligare analyser av denna art kommer att genomföras av Brå även i framtiden, då fler mätpunkter finns.

Referenser

Aebi, M. F. (2009). "Self-Reported Delinquency Surveys in Europe". I: *Self-Reported Crime and Deviance Studies in Europe*. Brussels: Brussels University Press.

Agnew, R. (2009). *Juvenile delinquency: Causes and control*. Third edition. Los Angeles: Roxbury Publishing Company.

Andersson, L. (2011). *Mått på brott. Självdeklaration som metod att mäta brottslighet*. Akademisk avhandling. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Balvig, F. (2011). *Lovlydig ungdom*. Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2011). *Strategiska brott bland unga på 00-talet*. Rapport 2011:21. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013). *Brott bland ungdomar i årskurs nio*. Rapport 2013:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2015). *Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet*. Rapport 2015:6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2016a). *Skolundersökningen om brott 2015*. Rapport 2016:21. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2016b). *Skolundersökningen om brott 2015. Teknisk rapport*. Rapport 2016:22. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2017). *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015*. Rapport 2017:5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2018a). *Nationella trygghetsundersökningen 2017*. Rapport 2018:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2018b). *Skolundersökningen om brott. Teknisk rapport*. Rapport 2018:16. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

CAN (2017). *Skolelevers drogvapor 2017*. CAN rapport 170. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Chinapah, E. (2000). *Tonårsnormer i förändring? En empirisk studie av 15-åringar i en mellanstor svensk stad 1969 och 1995*. Akademisk avhandling. Stockholm: Psykologiska institutionen, Stockholms universitet.

Enzmann, D., Kivivuori, J., Haen Marshall, I., Steketee, M., Hough, M. och Killias, M. (2018). *A Global Perspective on Young People as Offenders and Victims*. Springer.

Farrington, D. P. (2003). *What has been learned from self-reports about criminal careers and the causes of offending? Report to Home Office*. Cambridge: Institute of Criminology, University of Cambridge.

Friends (2017). *Friendsnätrapport 2017*. Stockholm: Friends.

Friends (2018). *Friendsrapporten 2018*. Stockholm: Friends.

Junger-Tas, J., Terlouw, G.J. och Klein, M. W., red. (1994). *Delinquent Behavior Among Young People in the Western World*. Amsterdam: Kugler.

Junger-Tas, J. och Marshall, I. H. (1999). "The self-report methodology in crime research". I: Tonry M. (red.). *Crime and Justice: A Review of Research*, nr 25, s. 291–367. Chicago: The University of Chicago Press.

Litzén, S. (2006). *Oro för brott i urban miljö. Trygghetsundersökningar med anknytning till Stockholm*. Rapport 2006:1. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Ribe, M. (1999). "Oddskvoter berättar". I: *Välfärdsbulletinen*, nr 4:1999.

Ring, J. (1999). *Hem och skola, kamrater och brott*. Akademisk avhandling. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Salmi, V. (2009). *Self-reported juvenile delinquency in Finland 1995–2008*. English Summary. Research report, nr 246. Helsinki: National Research Institute of Legal Policy.

Sampson, R. J. och Laub, J. H. (1993). *Crime in the Making. Pathways and Turning Points Through Life*. Cambridge: Harvard University Press.

Statens medieråd (2017). *Ungar & medier 2017*. Stockholm: Statens medieråd.

Stockholms stad (2016). *Stockholmsenkäten. Årsrapport 2016*. Stockholm: Socialförvaltningen, Stockholms stad.

Stockholms stad (2018). *Stockholmsenkäten 2018*. Hämtad från <http://www.stockholm.se/stockholmsenkaten> 2018-07-26.

Thornberry, T. T. och Krohn, M. D. (2000). "The self-report method for measuring delinquency and crime". I: Duffee, D., Crutchfield, R. D., Mastofski, S., Mazerolle, L., McDowall, D. och Ostrom, B. (red.), *CJ 2000: Innovations in Measurement and analysis*. Washington, DC: National Institute of Justice.

Bilageförteckning

Bilaga 1. Utsatthet för brott.....	76
Bilaga 2. Delaktighet i brott.....	77

Tabell B1.1. Utsatthet för olika typer av brott bland elever i årskurs nio, enligt SUB 2015 respektive SUB 2017. Särredovisning för olika bakgrundsfaktorer.

	Total utsatthet		Stöld		Misshandel		Hot		Rån		Sexualbrott	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Samtliga	47,2	50,6	27,7	26,5	18,6	22,6	11,3	13,6	2,5	2,5	15,2	17,8
Kön												
Tjejer	48,8	51,3	25,8	23,2	15,5	17,6	14,1	16,8	1,3	1,1	24,2	28,4
Killar	45,2	49,3	29,2	28,8	20,8	26,4	8,3	9,7	3,2	3,1	6,0	7,6
Svensk/utländsk bakgrund												
Svenskfödd med minst en svenskfödd förälder	45,7	50,2	26,2	24,5	18,1	22,4	10,8	13,1	1,9	2,2	15,8	19,6
Svenskfödd med båda föräldrarna utrikesfödda	53,5	48,6	31,2	28,2	20,1	21,8	14,5	15,0	2,2	2,2	13,1	14,0
Utrikesfödd	51,8	54,2	34,8	35,2	19,9	23,9	12,6	14,9	5,8	3,6	12,5	11,8
Bostadstyp												
Hus	44,1	47,8	24,6	22,7	17,7	21,3	10,3	12,8	1,7	2,0	14,4	18,2
Lägenhet	53,6	55,4	33,6	33,2	20,0	23,3	12,9	13,9	3,4	2,2	16,1	17,3
Föräldrar skilda/separerade												
Nej	44,0	47,4	25,5	25,0	17,1	21,2	9,9	11,8	2,2	2,1	13,8	15,9
Ja	54,0	57,4	32,4	29,6	21,6	25,5	14,2	17,7	2,8	3,3	18,1	22,6
Föräldrarnas utbildning												
Ingen av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	52,3	52,3	28,9	26,7	21,6	24,9	16,7	15,9	3,2	3,5	13,5	17,8
En av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	51,8	54,0	31,3	25,8	23,8	24,0	11,7	18,5	3,8	3,1	17,6	22,6
Båda föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	46,9	49,1	28,8	26,0	16,3	21,0	9,7	13,0	2,4	2,0	16,1	19,1
Föräldrarnas sysselsättning												
Båda föräldrarna har arbete	46,8	49,3	27,3	25,1	17,8	21,8	10,4	13,1	2,0	2,1	15,3	18,0
Minst en förälder saknar arbete	49,3	55,2	29,6	31,9	21,3	25,2	14,8	15,4	3,8	3,4	14,1	17,1
Familjens ekonomiska resurser												
Ej svaga ekonomiska resurser	46,1	49,4	27,0	25,7	17,9	21,7	10,5	12,9	2,2	2,2	14,4	17,7
Svaga ekonomiska resurser	62,5	67,2	36,3	35,6	28,8	38,7	23,8	28,9	6,8	6,5	29,2	22,5

Tabell B2.1. Delaktighet i olika typer av brott under de senaste tolv månaderna bland elever i årskurs nio, enligt SUB 2015 respektive SUB 2017. Särredovisning för olika bakgrundsfaktorer.

	Total delaktighet		Våld		Stöld		Skadegörelse		Provot narkotika	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Samtliga	48,7	48,8	26,8	29,4	37,5	37,3	18,0	18,2	5,5	5,3
Kön										
Tjejer	45,5	45,9	21,6	23,3	36,6	35,8	14,2	13,1	4,3	4,0
Killar	51,4	51,1	31,2	34,6	38,1	38,3	21,1	22,0	5,9	6,1
Svensk/utländsk bakgrund										
Svenskfödd med minst en svenskfödd förälder	50,1	50,2	26,5	29,7	39,2	39,1	17,5	18,0	5,1	5,1
Svenskfödd med båda föräldrarna utrikesfödda	46,5	47,6	29,7	31,7	35,5	33,6	23,4	20,4	6,8	5,7
Utrikesfödd	41,0	41,7	26,1	26,5	28,1	30,0	15,7	16,7	6,2	5,4
Bostadstyp										
Hus	46,3	48,5	25,2	28,2	35,9	37,2	15,3	16,8	4,7	4,1
Lägenhet	53,8	49,2	30,6	31,2	41,0	37,4	23,0	20,3	6,6	7,7
Föräldrar skilda/separerade										
Nej	43,7	45,4	24,7	27,7	32,9	32,8	14,9	16,1	4,4	4,3
Ja	59,1	56,5	31,4	33,7	47,1	47,5	24,4	22,5	7,6	7,5
Föräldrarnas utbildning										
Ingen av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	44,0	53,8	26,2	35,0	34,3	41,4	21,7	22,5	5,8	6,6
En av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	55,8	49,9	29,7	30,6	45,1	41,8	22,1	20,3	8,5	5,6
Båda föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	47,4	45,7	25,4	25,9	36,5	34,2	17,0	14,4	5,4	4,4
Föräldrarnas sysselsättning										
Båda föräldrarna har arbete	49,2	48,8	26,4	29,2	38,1	37,2	17,4	17,6	5,1	4,7
Minst en förälder saknar arbete	47,0	50,9	28,8	31,1	34,8	38,6	19,2	21,6	6,4	7,5
Familjens ekonomiska resurser										
Ej svaga ekonomiska resurser	47,9	48,5	25,9	29,1	36,6	37,2	17,6	17,9	5,2	5,2
Svaga ekonomiska resurser	58,6	55,4	40,1	36,8	50,8	43,3	23,7	20,9	9,5	6,5

Tabell B2.2. Antal gånger som elever uppger att de begått våldsbrott under de senaste tolv månaderna, enligt SUB 2015 respektive SUB 2017. Särredovisning för kön och typ av våldsbrott.

	Nej, ingen gång		Ja, minst en gång		... därav 1–2 ggr		... därav 3–5 ggr		... därav 6 ggr eller fler	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Begått något våldsbrott										
Totalt	73,2	70,6	26,8	29,4	17,8	19,4	6,4	7,2	2,6	2,8
Tjejer	78,4	76,7	21,5	23,3	16,2	16,3	4,0	5,6	1,3	1,4
Killar	68,8	65,4	31,2	34,6	19,4	22,3	8,5	8,7	3,3	3,6
Begått något våldsbrott (exkl burit kniv som vapen)										
Totalt	76,7	73,9	23,2	26,1	16,8	18,6	5,2	6,1	1,2	1,4
Tjejer	81,4	79,3	18,6	20,7	14,6	15,9	3,1	4,2	0,9	0,6
Killar	72,8	69,6	27,1	30,5	19,0	20,9	7,0	7,8	1,1	1,8
Väskryckning										
Totalt	99,2	99,2	0,7	0,8	0,3	0,2	0,1	0,2	0,3	0,4
Tjejer	99,6	99,9	0,4	0,1	0,3	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0
Killar	99,2	99,1	0,8	0,9	0,3	0,3	0,1	0,2	0,4	0,4
Haft med sig kniv som vapen										
Totalt	90,7	90,6	9,2	9,4	5,0	5,3	1,4	1,5	2,8	2,6
Tjejer	93,7	93,9	6,4	6,1	4,3	3,5	0,8	1,1	1,3	1,5
Killar	88,5	88,0	11,5	12,0	5,7	7,0	2,0	1,7	3,8	3,3
Hotat någon med våld eller vapen för att få pengar eller andra värdesaker										
Totalt	99,0	99,1	1,0	0,9	0,4	0,4	0,1	0,2	0,5	0,3
Tjejer	99,4	99,7	0,6	0,3	0,4	0,2	-	0,0	0,2	0,1
Killar	99,1	98,9	0,8	1,1	0,3	0,6	0,1	0,3	0,4	0,2

(-) Inga observationer

Fortsättning tabell B2.2. Antal gånger som elever uppger att de begått våldsbrott under de senaste tolv månaderna, enligt SUB 2015 respektive SUB 2017. Särredovisning för kön och typ av våldsbrott.

	Nej, ingen gång		Ja, minst en gång		... därav 1–2 ggr		... därav 3–5 ggr		... därav 6 ggr eller fler	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Med avsikt slagit någon (ej familjemedlem) så att man tror/vet att sjukvård krävdes										
Totalt	97,2	96,9	2,7	3,1	1,7	2,1	0,5	0,6	0,5	0,4
Tjejer	98,2	98,1	1,8	2,0	1,3	1,6	0,2	0,3	0,3	0,1
Killar	96,6	96,2	3,3	3,8	2,1	2,6	0,7	0,7	0,5	0,5
Med avsikt slagit någon familjemedlem så att man tror/vet att sjukvård krävdes										
Totalt	98,7	98,6	1,3	1,4	0,9	0,8	0,1	0,2	0,3	0,4
Tjejer	98,5	98,9	1,4	1,1	1,0	0,7	0,1	0,1	0,3	0,3
Killar	99,2	98,6	0,9	1,5	0,6	0,9	0,1	0,2	0,2	0,4
Slagit någon så att denne fick ont, men inte så att sjukvård krävdes										
Totalt	77,2	74,3	22,8	25,7	13,6	14,7	4,1	4,8	5,1	6,2
Tjejer	82,0	79,4	18,1	20,6	12,1	12,8	2,8	4,0	3,2	3,8
Killar	73,2	70,1	26,9	29,9	15,0	16,4	5,3	5,4	6,6	8,1
Med avsikt skadat någon med ett vapen										
Totalt	98,8	98,9	1,2	1,1	0,4	0,6	0,4	0,1	0,4	0,4
Tjejer	99,2	99,5	0,8	0,5	0,4	0,3	0,2	0,1	0,2	0,0
Killar	98,8	98,7	1,3	1,3	0,4	0,8	0,4	0,1	0,5	0,5

Tabell B2.3. Antal gånger som elever uppger att de begått stöld under de senaste tolv månaderna, enligt SUB 2015 respektive SUB 2017. Särredovisning för kön och typ av stöld.

	Nej, ingen gång		Ja, minst en gång		... därav 1–2 ggr		... därav 3–5 ggr		... därav 6 ggr eller fler	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Begått någon stöld										
Totalt	62,5	62,7	37,6	37,3	21,1	20,0	8,5	9,8	8,0	7,4
Tjejer	63,4	64,2	36,6	35,8	21,5	20,0	9,0	10,2	6,1	5,5
Killar	61,9	61,7	38,0	38,3	20,9	20,2	7,9	9,2	9,2	8,8
Begått någon grövre stöld*										
Totalt	97,5	97,3	2,5	2,7	1,6	2,0	0,4	0,2	0,5	0,5
Tjejer	98,2	98,2	1,8	1,8	1,3	1,5	0,3	0,2	0,2	0,1
Killar	97,2	97,0	2,9	3,0	1,7	2,4	0,5	0,1	0,7	0,5
Snattat något i en affär										
Totalt	84,1	83,9	16,0	16,1	8,7	9,6	2,7	2,4	4,6	4,1
Tjejer	87,0	86,3	13,1	13,7	7,4	8,7	2,2	2,0	3,5	3,0
Killar	81,9	82,2	18,1	17,8	10,1	10,4	3,0	2,7	5,0	4,7
Skaffat pengar genom att lura någon										
Totalt	90,3	89,9	9,7	10,1	6,0	6,9	1,7	1,7	2,0	1,4
Tjejer	92,6	93,0	7,4	7,0	5,2	5,5	0,9	0,9	1,3	0,6
Killar	88,4	87,5	11,6	12,5	6,8	8,3	2,5	2,5	2,3	1,8
Stulit något från skolan										
Totalt	83,5	83,4	16,5	16,6	10,8	11,4	2,9	2,6	2,8	2,6
Tjejer	85,3	86,9	14,7	13,1	10,6	9,3	2,4	2,4	1,7	1,4
Killar	82,2	80,9	17,8	19,1	10,9	13,1	3,3	2,8	3,6	3,2
Stulit något från hemmet										
Totalt	82,0	82,5	18,0	17,5	9,7	9,3	4,7	4,2	3,6	4,0
Tjejer	77,4	78,1	22,6	21,9	12,1	12,3	5,9	5,3	4,6	4,2
Killar	86,7	87,1	13,3	12,9	7,4	6,4	3,4	3,1	2,5	3,4

* Stulit moped eller motorcykel, stulit en bil, eller stulit något ur en bil.

Fortsättning tabell B2.3. Antal gånger som elever uppger att de begått stöld under de senaste tolv månaderna, enligt SUB 2015 respektive SUB 2017. Särredovisning för kön och typ av stöld.

	Nej, ingen gång		Ja, minst en gång		... därav 1-2 ggr		... därav 3-5 ggr		... därav 6 ggr eller fler	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Stulit någons mobiltelefon										
Totalt	98,8	98,6	1,2	1,4	0,7	0,6	0,2	0,1	0,3	0,7
<i>Tjejer</i>	99,3	99,4	0,7	0,6	0,5	0,3	0,1	0,1	0,1	0,2
<i>Killar</i>	98,6	98,3	1,5	1,7	0,8	0,8	0,3	0,1	0,4	0,8
Stulit en cykel										
Totalt	92,4	92,9	7,7	7,1	4,5	4,2	1,4	1,3	1,8	1,7
<i>Tjejer</i>	95,5	96,7	4,5	3,3	3,2	2,1	0,7	0,6	0,6	0,6
<i>Killar</i>	89,8	89,7	10,3	10,3	5,8	6,1	1,9	1,8	2,6	2,4
Stulit en moped eller motorcykel										
Totalt	98,5	98,5	1,5	1,5	0,9	0,8	0,2	0,1	0,4	0,6
<i>Tjejer</i>	99,2	99,6	0,8	0,4	0,6	0,2	0,0	-	0,2	0,2
<i>Killar</i>	98,1	97,9	1,8	2,1	1,0	1,4	0,3	0,1	0,5	0,6
Stulit en bil										
Totalt	99,1	99,1	1,0	0,9	0,4	0,3	0,2	0,2	0,4	0,4
<i>Tjejer</i>	99,6	99,7	0,4	0,3	0,2	0,2	0,1	0,0	0,1	0,1
<i>Killar</i>	98,8	98,9	1,1	1,1	0,5	0,4	0,2	0,3	0,4	0,3
Stulit något ur en bil										
Totalt	98,3	98,1	1,8	1,9	1,0	1,3	0,4	0,3	0,4	0,3
<i>Tjejer</i>	98,7	98,4	1,3	1,6	1,0	1,2	0,1	0,3	0,2	0,1
<i>Killar</i>	98,2	98,3	1,8	1,7	0,9	1,3	0,5	0,2	0,4	0,2
Stulit något ur en ficka, väska, ryggsäck eller liknande										
Totalt	95,9	96,3	4,1	3,7	2,7	2,4	0,8	0,4	0,6	0,9
<i>Tjejer</i>	96,5	97,0	3,5	3,0	2,7	2,4	0,5	0,3	0,3	0,3
<i>Killar</i>	95,5	96,1	4,4	3,9	2,7	2,4	1,1	0,4	0,6	1,0

(-) Inga observationer

Fortsättning tabell B2.3. Antal gånger som elever uppger att de begått stöld under de senaste tolv månaderna, enligt SUB 2015 respektive SUB 2017. Särredovisning för kön och typ av stöld.

	Nej, ingen gång		Ja, minst en gång		... därav 1–2 ggr		... därav 3–5 ggr		... därav 6 ggr eller fler	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Stulit något ur en källare, vindsförråd eller liknande										
Totalt	97,0	97,1	3,1	2,9	2,0	2,0	0,6	0,3	0,5	0,6
<i>Tjejer</i>	97,8	97,7	2,2	2,3	1,6	1,8	0,4	0,3	0,2	0,2
<i>Killar</i>	96,6	97,0	3,4	3,0	2,3	2,1	0,6	0,2	0,5	0,7
Stulit något annat										
Totalt	92,1	92,8	7,9	7,2	5,1	5,2	1,3	0,8	1,5	1,2
<i>Tjejer</i>	93,2	93,8	6,9	6,2	4,8	4,6	1,0	0,7	1,1	0,9
<i>Killar</i>	91,4	92,5	8,6	7,5	5,6	5,8	1,5	0,8	1,5	1,0
Köpt något som man visste var stulet										
Totalt	95,8	95,3	4,2	4,7	3,0	2,9	0,5	0,8	0,7	1,0
<i>Tjejer</i>	97,7	97,2	2,3	2,8	1,8	1,5	0,2	0,5	0,3	0,8
<i>Killar</i>	94,5	94,0	5,4	6,0	4,0	4,0	0,6	1,1	0,8	0,9
Sålt något som man visste var stulet										
Totalt	97,1	97,1	2,9	2,9	1,5	1,7	0,5	0,5	0,9	0,7
<i>Tjejer</i>	98,9	98,9	1,1	1,1	0,6	0,8	0,2	0,1	0,3	0,2
<i>Killar</i>	96,0	95,8	4,0	4,2	2,3	2,5	0,7	0,9	1,0	0,8

Tabell B2.4. Antal gånger som elever uppger att de begått skadegörelse under de senaste tolv månaderna, enligt SUB 2015 respektive SUB 2017. Särredovisning för kön och typ av skadegörelse.

	Nej, ingen gång		Ja, minst en gång		... därav 1–2 ggr		... därav 3–5 ggr		... därav 6 ggr eller fler	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Begått någon skadegörelse										
Totalt	82,0	81,8	18,0	18,2	12,8	12,6	3,1	4,0	2,1	1,6
<i>Tjejer</i>	85,8	86,9	14,2	13,1	11,1	9,9	1,9	2,6	1,2	0,6
<i>Killar</i>	78,9	78,0	21,1	22,0	14,3	14,7	4,3	5,2	2,5	2,1
Med flit förstört t.ex. busskur, gatlykta, ett fönster eller liknande										
Totalt	87,1	86,8	12,8	13,2	8,8	8,9	1,9	2,3	2,1	2,0
<i>Tjejer</i>	91,6	92,4	8,4	7,6	6,5	5,6	1,0	1,3	0,9	0,7
<i>Killar</i>	83,2	82,4	16,8	17,6	11,1	11,8	2,6	3,0	3,1	2,8
Klottrat tags										
Totalt	90,2	91,1	9,8	8,9	6,3	5,5	1,6	1,4	1,9	2,0
<i>Tjejer</i>	90,7	92,5	9,3	7,5	6,5	4,7	1,3	1,4	1,5	1,4
<i>Killar</i>	90,2	90,6	9,8	9,4	6,1	5,7	1,7	1,5	2,0	2,2
Gjort större graffitimålning utan tillstånd										
Totalt	97,9	97,9	2,1	2,1	1,0	1,1	0,3	0,3	0,8	0,6
<i>Tjejer</i>	98,8	99,4	1,1	0,6	0,4	0,5	0,2	0,1	0,5	0,1
<i>Killar</i>	97,4	97,1	2,6	2,9	1,4	1,7	0,4	0,4	0,8	0,8
Utan tillåtelse tänt eld på något värdefullt										
Totalt	97,0	96,6	3,0	3,4	2,0	2,3	0,6	0,5	0,4	0,5
<i>Tjejer</i>	98,2	97,5	1,9	2,5	1,4	1,9	0,2	0,5	0,3	0,1
<i>Killar</i>	96,2	96,1	3,7	3,9	2,5	2,8	0,8	0,5	0,4	0,6

Tabell B2.5. Antal gånger som elever uppger att de provat eller sålt narkotika under de senaste tolv månaderna, enligt SUB 2015 respektive SUB 2017. Särredovisning för kön och typ av narkotikabrott.

	Nej, ingen gång		Ja, minst en gång		... därav 1–2 ggr		... därav 3–5 ggr		... därav 6 ggr eller fler	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Begått något narkotikabrott*										
Totalt	94,2	94,4	5,7	5,6	3,1	3,4	1,1	1,2	1,5	1,0
Tjejer	95,5	95,9	4,5	4,1	2,6	3,0	1,0	0,6	0,9	0,5
Killar	93,7	93,3	6,4	6,6	3,6	3,8	1,3	1,7	1,5	1,1
Provat narkotika**										
Totalt	94,5	94,7	5,5	5,3	3,0	3,5	1,4	1,2	1,1	0,7
Tjejer	95,7	96,0	4,4	4,0	2,5	3,1	1,2	0,5	0,7	0,4
Killar	94,1	93,9	5,9	6,1	3,4	3,9	1,5	1,6	1,0	0,6
Rökt hasch eller marijuana										
Totalt	94,9	95,2	5,0	4,8	2,2	2,5	0,9	0,9	1,9	1,4
Tjejer	96,3	96,7	3,7	3,3	1,6	2,0	0,7	0,6	1,4	0,8
Killar	94,4	94,3	5,6	5,7	2,5	2,9	1,0	1,1	2,1	1,8
Rökt spice eller andra rökmixar***										
Totalt	98,3	98,8	1,7	1,2	0,8	0,6	0,3	0,2	0,6	0,4
Tjejer	98,4	99,3	1,6	0,7	1,1	0,4	0,2	0,0	0,3	0,2
Killar	98,6	98,7	1,3	1,3	0,4	0,7	0,2	0,3	0,7	0,3
Provat annan narkotika										
Totalt	98,3	98,4	1,7	1,6	0,8	0,9	0,1	0,2	0,8	0,5
Tjejer	98,6	98,8	1,4	1,2	0,9	0,9	0,1	0,1	0,4	0,2
Killar	98,5	98,6	1,4	1,4	0,6	0,7	0,1	0,2	0,7	0,5

* I denna kategori ingår samtliga narkotikafrågor förutom om man använt receptbelagda läkemedel utan läkarordination.

** Hasch eller marijuana, spice eller andra rökmixar, annan narkotika.

*** Detta behöver inte nödvändigtvis vara brottsligt, då inte alla rökmixar är narkotikaklassade.

Fortsättning tabell B2.5. Antal gånger som elever uppger att de provat eller sålt narkotika under de senaste tolv månaderna, enligt SUB 2015 respektive SUB 2017. Särredovisning för kön och typ av narkotikabrott.

	Nej, ingen gång		Ja, minst en gång		... därav 1–2 ggr		... därav 3–5 ggr		... därav 6 ggr eller fler	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Använt receptbelagda läkemedel utan läkarordination										
Totalt	94,8	95,1	5,2	4,9	3,3	2,8	0,7	1,1	1,2	1,0
<i>Tjejer</i>	93,3	93,8	6,6	6,2	4,4	3,7	1,1	1,6	1,1	0,9
<i>Killar</i>	96,6	96,7	3,3	3,3	2,0	1,8	0,2	0,7	1,1	0,7
Sålt hasch eller marijuana										
Totalt	98,2	98,4	1,8	1,6	0,6	0,6	0,3	0,2	0,9	0,8
<i>Tjejer</i>	98,9	99,5	1,1	0,5	0,5	0,2	0,2	0,1	0,4	0,2
<i>Killar</i>	98,0	97,7	2,0	2,3	0,7	0,9	0,2	0,3	1,1	1,1
Sålt annan narkotika										
Totalt	98,8	98,7	1,2	1,3	0,2	0,6	0,3	0,0	0,7	0,6
<i>Tjejer</i>	99,2	99,3	0,7	0,7	0,2	0,6	0,2	-	0,3	0,2
<i>Killar</i>	98,9	98,6	1,2	1,4	0,1	0,5	0,3	0,1	0,8	0,8

(-) Inga observationer

Tabell B2.6. Antal gånger som elever uppger att de begått olika brottsliga gärningar under de senaste tolv månaderna, enligt SUB 2015 respektive SUB 2017. Särredovisning för kön och typ av brottslig gärning.

	Nej, ingen gång		Ja, minst en gång		... därav 1–2 ggr		... därav 3–5 ggr		... därav 6 ggr eller fler	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Kört bil/mc utan körkortstillstånd										
Totalt	78,5	77,5	21,4	22,5	10,6	10,8	4,2	4,8	6,6	6,8
<i>Tjejer</i>	82,3	82,7	17,7	17,3	11,2	9,9	2,5	3,9	4,0	3,5
<i>Killar</i>	75,2	73,2	24,8	26,8	10,1	11,7	5,9	5,6	8,8	9,5
Använt någon annans eller ett förfalskat id-kort										
Totalt	97,2	96,7	2,8	3,3	1,7	2,0	0,5	0,3	0,6	1,0
<i>Tjejer</i>	97,9	97,6	2,1	2,4	1,4	1,7	0,2	0,3	0,5	0,3
<i>Killar</i>	96,8	96,2	3,2	3,8	1,8	2,3	0,8	0,3	0,6	1,3
Brutit sig in i en bostad eller annan byggnad										
Totalt	93,7	93,5	6,3	6,5	4,2	4,8	1,1	1,2	1,0	0,5
<i>Tjejer</i>	94,4	95,3	5,5	4,7	4,1	3,9	0,6	0,6	0,8	0,2
<i>Killar</i>	93,5	92,0	6,5	8,0	4,2	5,7	1,5	1,7	0,8	0,6
Skrivit något eller lagt ut bilder/film på internet för att kränka någon										
Totalt	94,3	93,4	5,7	6,6	3,8	4,4	0,9	1,1	1,0	1,0
<i>Tjejer</i>	95,1	94,6	5,0	5,4	3,6	3,9	0,7	1,0	0,7	0,5
<i>Killar</i>	93,7	92,9	6,3	7,1	4,0	4,9	1,1	1,0	1,2	1,2
Illegal fildelning										
Totalt	61,9	71,6	38,0	28,4	11,7	10,2	7,6	5,9	18,7	12,3
<i>Tjejer</i>	71,4	80,9	28,7	19,1	11,6	8,4	7,0	4,3	10,1	6,3
<i>Killar</i>	53,1	63,4	46,9	36,6	12,2	12,0	8,4	7,3	26,3	17,3
Plankat inom kollektivtrafiken										
Totalt	58,0	56,0	42,0	44,0	17,9	19,7	8,3	8,4	15,8	16,0
<i>Tjejer</i>	55,7	53,9	44,3	46,1	20,1	22,0	8,5	9,8	15,7	14,2
<i>Killar</i>	60,4	57,8	39,6	42,2	16,1	17,8	8,0	7,2	15,5	17,2

Tabell B2.7. Antal gånger som elever uppger att de skolkat, druckit sig berusade och sniffat eller boffat under de senaste tolv månaderna, enligt SUB 2015 respektive SUB 2017. Särredovisning för kön och typ av handling.

	Nej, ingen gång		Ja, minst en gång		... därav 1–2 ggr		... därav 3–5 ggr		... därav 6 ggr eller fler	
	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017	2015	2017
Skolkat från skolan en hel dag										
Totalt	75,6	76,7	24,4	23,3	14,1	12,9	4,9	4,5	5,4	5,9
<i>Tjejer</i>	73,0	75,9	27,1	24,1	14,3	12,8	6,0	5,0	6,8	6,3
<i>Killar</i>	78,5	77,9	21,4	22,1	14,1	13,1	3,6	3,7	3,7	5,3
Druckit sig berusad										
Totalt	67,3	70,8	32,7	29,2	14,1	12,3	7,7	7,3	10,9	9,6
<i>Tjejer</i>	62,4	67,4	37,6	32,5	15,9	13,4	9,0	7,8	12,7	11,3
<i>Killar</i>	72,1	74,4	27,9	25,7	12,6	11,2	6,4	6,8	8,9	7,7
Sniffat eller boffat										
Totalt	97,5	97,7	2,5	2,3	1,1	1,3	0,5	0,3	0,9	0,6
<i>Tjejer</i>	98,0	98,6	2,0	1,4	1,0	0,9	0,5	0,1	0,5	0,4
<i>Killar</i>	97,5	97,2	2,6	2,8	1,1	1,7	0,5	0,5	1,0	0,6

Skolundersökningen om brott beskriver utsatthet för brott samt delaktighet i brott bland elever i årskurs nio. Syftet med undersökningen är att få bättre kunskap om hur vanligt det är att ungdomar uppger att de deltagit i brott eller andra riskbeteenden, samt hur vanligt det är att de utsatts för vissa typer av brott. Sverige utgör ett av få europeiska länder som har möjlighet att beskriva detta på annat sätt än enbart genom kriminalstatistik.

Dessa frågor är viktiga att belysa eftersom ungdomsbrottslighetens omfattning och utveckling är en återkommande fråga i samhällsdebatten. Det är välkänt att många ungdomsbrott begås utan att de upptäcks och polisanmäls, och att många ungdomar utsätts för brott som aldrig polisanmäls.

Rapporten vänder sig till anställda inom rättsväsendet och socialtjänsten, samt till andra personer som intresserar sig för ungdomsfrågor.

Brottsförebyggande rådet/National Council for Crime Prevention

BOX 1386/TEGNERGATAN 23, SE-111 93 STOCKHOLM, SWEDEN

TELEFON +46 (0)8 527 58 400 • FAX +46 (0)8 411 90 75 • E-POST INFO@BRA.SE • WWW.BRA.SE